34

Niektóre Uwagi
Odnoszące się do Tłomaczenia Dzieła Voigta = O Przeszkodach Spokojności Duszy.

48

Niektóre uwagi,

Odnoszące się do tłomaczenia dzieła Voigta. O źrzódłach spokojności duszy

W.u Felixowi Słotwińskiemu
Profesorowi Uniwers. Jagiellońs.
Światłemu Tłomaczowi wspomnionego
dzieła
poufnie przesłane.

I Karta 1. O Metodzie.

Zastanawia mnie ten wyraz Metoda, i przychodzi mi na myśl czyliby nie było dokładniey dla rozszerzenia smaku w naukach, unikać wprowadzenia w nię wyrazów greckich, osobliwie gdy mamy polskie dobitne. — To cóż mamy ~~ap~~ mówić Metoda, kiedy możemy powiedzieć Rozłożenie albo Porządek, albo wykład porządku dzieła.

Trzebaby nam się całemi siłami wystrzegać naśladowania w tej mierze niemców,

niemców, jeżeli chcemy ściśle przystające
się do upowszechnienia między
współrodakami sposobności w
czytaniu, a niełatwe im przystępu
do świątyni nauk, używaniem im nieznany-
ch, albo bardzo ciemno rozumianych
od nich wyrażeń.
Bardziej nawet jestem za ostrożnem
słowo-tworstwem (podobno z grecka
Onomatopaeia zwanem) w umiejętno-
ściach naukach i sztukach, tam
gdzie rzecz własnego nie ma
imienia, albo czyn swojego słowa,
mianowicie z powodu nowotności
a z tej rodzących się nowych
wyobrażeń: chybaby (dla większej
trudności w wynajdowaniu
krótkich i dobitnych wyrazów
ojczystych, albo umyślnie
wielo-składanych, ciemnych i nieprzy-
jemnych, utrzymać rzeczy te w używaniu
wypadało, które rzeczom i działaniom
nadali pierwsi wynalazcy
, nauczyciele

i nauczyciele, a których przepolszczenie, nie zemby do jaśniejszego wyobrażenia w tych względach wspomnionych, nie pomogło. – Możemy np mówić i mówiemy spał. sułtan ożygować, i tak się możemy z temi wyobrażeniami i wyrazami oswoić, jakośmy się oswoili z wyrazami dach, lichtarz, cegła, fuzya, płog, bot, inkaust, i.t.d. które widocznie nie są polskiemi, a których przepolszczenie byłoby dla nas śmieszne i teraz iuż niezności.

Jestem również za nowo-mowstwem czyli Neologją, bo myślę że ani Filozofia ani Prawo, nie wydoskonali się bez mowy w naszym języku. Ale żeby to Nowomowstwo, nie wyszło na przedpotowe bałamuctwo, następujące warunki sądzę być potrzebnemi.

1.) Aby nie robić się niewolnikiem obcych języków dawnych, i współczesnych, ani nawet własnego ojczystego.

2) aby znowuż z przywodzenia nowo
robkostwa

nowoczesności, co znaczenia wyrazów przez nich oznaczonego nie odstępować, i one im przywłaszczając; ani się uwodzić ich zmiętym synonimowaniem, wyrazów co użycie potocznym.

3) Aby wyraz który nowo wprowadzamy, lub dawny, którego używamy we nauce, z jego wyobrażenia które chcemy dać, ściśle się wiązał. Nadzieję —

4. Aby niezapuszczać się z ślepem uprzedzeniem i zaufaniem za definicjami dawnych i nowych pisarzów, które bywają bardzo niedokładne a nawet błędne.

II Ch. 2. wiersz 2. przez Maxyme Wolf.

Jeżeli Maxyma jest jedno co Grundsatz Principium albo Regel Regułe, więc może wyrzucić by było dla wszystkich mianowanie nowotnych w nauce Filozofii położyć na to miejsce Prawidło lub lepiej i częściej Zasada.

zasadę. – Jeżeli zaś znaczyć ma jedno co Określenie (affatum), tedy możnaby go wyłożyć przez wyraz zdanie. orzeczenie, wyrok.

III Na tejże karcie 2 w. 13. – Złych skłonności i namiętności.

1) Radbym żeby się był Tomasz święty nad tym zastanowił czyli są złe skłonności i złe namiętności? – Co do 1go to jest: do skłonności, jeżeli przez nie to się ma rozumieć co łacinnicy nazywają Inclinatio, propensio, visus, tedy podług mnie, złej skłonności w sobie i bezwzględnie (absolute) nie masz. Dlatego, iż człowiek z natury koniecznie, pożąda swego dobra, nie może więc mieć do tego skłonności, co nie jest niem, a jest nie może mieć złej skłonności. – Zły wybór który człowiek czyni, zdaje się być skutkiem

skutkiem, albo zewnętrznych przyczyn, albo też niedoświadczenia i nierozeznania, przez które się ich ponętom lub odrazom poddaje. Gdy zaś po powtarzanych doświadczeniach, przy pierwszym złym wyborze trwa ciągle, to nie jest skutkiem natury. Zatym przeto mniemam, że człowiek ma wrodzoną gotowość czyli łatwość, do złego jako i do dobrego, ale złej bezwzględnie skłonności nie masz, chybaby kto przewagę temperamentu (cielesny) co ułomnością i krewkością zowiemy, ważył się brać za jedno znaczący wyraz ze skłonnością w czym podobno bardzoby się mylił, bo w tym razie brałby za jedno będące czyli pobudkę ze skłonnością, tak jakby kto chciał brać popchnięcie ciała

ciała (impulsum) za jego ruchliwość
(susceptibilitatem motus) albo raczej
też ruchliwość za sam ruch.
Z tego powodu sądziłbym, żeby wyrazy
te, po wielu miejscach nadarzające
się, a mianowicie na Karcie 28 w. 21
Skłonności zmysłowe, wyrazy
mówię dające wyobrażenie skłon
ności złej były odmienione na
ułomności zmysłowe o ile tego
wierności powtórzyć się mającego
tłomaczenia pozwala.
2) Co się tyczy zaś namiętności
(affectus), tych mówię z temi
w sobie, ja być nie liczymam.
Miłość, Gniew, Żal, Litość,
Radość, Bojaźń, Odwaga,
Nadzieja. cóż w sobie mogą
mieć złego? bylebyśmy nie mięszali
ich znowu z temi poruszeniami
które są za ich granicą, a które
pod jednym wyrazem zapamiętałości
lub uniesienia, mieścić się mogą;
do których

do której stopnia każda z nich podnieść się może. — Ten atoli stopień każdej z nich, ta mówię ostateczność, może być swojim imieniem oznaczoną; i tak, w Metodzie można się uniesc do zaślepienia, w Gniewie do Okrucieństwa lub Zawziętości w Żalu do rozpaczy, w Litości do Słabości w Radości do Szaleństwa. W odwadze do Zuchwałości. — Te więc ostateczności będą złe, ale namiętności same z siebie nie są. — Namiętność podług mnie nic innego nie jest, jak tylko wyjście z spoczynku umysłu, (animi) ponęsłonego przyjemnem lub nieprzyjemnem wrażeniem od przedmiotów obecnych, albo mniej obecnych pochodzącem.

IV Na Kar. 4. W. K. O wyobrażni Nayw[yż]szego Dobra

Wyobraż

Wyobraz nie może pochodzić tylko od wyrazu wyobrażenie. Wyobrażenia w pospolitym znaczeniu, w ścisłego, nie możemy sobie uczynić się ile, tylko o rzeczy mogących być zmysłami uchwyconych i przejętych. — Wyraz więc wyobraz nie dosięga tego znaczenia, jakie mu w tym miejscu nadać chciano. — Że się zaś podobało filozofom obcym użyć ączy przyswojenie wyrazu Ideał, na oznaczenie istności umysłom tylko pojmowanych, my moglibyśmy ich w tym nie naśladować, i nadać takowym istnościom w naszym języku nazwę — Myślotwory, albo Umysłotwory, lub wreszcie nie sadząc się koniecznie na wyrażenie rzeczy jednym słowem, nazwiemy Ideał wyobrażeniem umysłowym, słowo rzeczem myśli; dopodobnie i jednym wyrażeniem nie wyróżniemy wyobrażeń umysłu od wyobrażeń zmysłowych.

V Na karcie Tw. 10. Istota Moralna.

Do wyrazu Istota poddaję pod sąd światły tłomacza myśl moją: — Są te wyrazy 1. Ens (Wesen, Ding) 2. Essentia

Essentia (czyli słonce das daseyn) tak wykładam. Pierwszy przez Jstność czyli Jestność, czyli, to, co jest. Drugi przez Istotę przez co rozumiem sposób bycia którym to co jest, być jedynie może tem czem jest. 3. wykładam przez Jestestwo; przez co rozumim samo bycie czyli jstnienie.
Używania łacenskie, równiéż nasze polskie i niemieckie, równie jako i wszystkich prawie narodów pisarze pospolicie, mieszają zwykle z sobą znaczenia tych wszystkich wyrazów. Doskonalenie się w naszym języku nauk filozoficznych, wyciąga wydoskonalenia samegoż nayprzod języka. – Dawniej u nas pisali Jstność Boska. Jstność Naywyższa. Trzy osoby Trojcy Swiętey mają też samą Istotę Boską. – Jestestwu człowieka jest Jmkome. Stworca daje Jestestwo rzeczom wszelkim.

wszelkim. — Tak czytamy w Karcie Petrycym i pierwszym tłomaczeniu (Katechizmie Grzegorzowego. Lubo i pierwsi wspomnieni pisarze, zapominają się niekiedy jedno znaczące, te wyrazy.

VI Na Karcie 11 w. 15 w swoje wrzenitazne.

Ten sposób wyrażenia się brzmi niezmiernie nieprzyjemnie. Dla czego się mamy tak ściśle trzymać wyrażenia się cudzoziemców. Czy nie możnaby powiedzieć toż samo dobrze i zrozumiale dla wszystkich, w swoją wczenetużną Kształtę.

VII Na Kar. 18. w. 7 i 12 i na Kar. 28 w 2. i 1. d. Obłamana. Skłonienie e sitowai Skłaniać.

Na wyraz łaciński determinatio, nie mamy innego dokładnego i prawdziwego polskiego nad Określenie jakoby wziętego okresy. Nigdy zaś łacinnicy z słowem Determino i Determinatio, nie łączyli wyobrażenia Skłonienia ani Skłonienia się: Pisarzom nieprzezornym w zażywaniu wyrażeń,

wyrazów, którzy pisali i kommentowali
po łacinie, pisarzom niezastosowującym się i niedbałym w dociekaniu ducha języka łacińskiego
i ich następcom obcym i naszym
winni jesteśmy tyle zamieszania
w wyobrażeniach i naukach. — Niechay
więc światły tłomacz i uprawny
filozof raczy pomyśleć, czyliby
wyrazy determino, determinatio,
nie mogły się należycie wyłożyć
przez zniewalam i zniewolenie.
Te wyrazy nie znaczą jedno
co przymuszam, przymus, tak
jak cogo i coactio nie znaczą
jedno co terminis circumscribo
(determino) i terminis circumscriptio
t. j. determinatio.
(Więc na kar. 18 w. 1. możnaby
poprawić, nie może bydź co działań
zniewalana przez zmysłowe
powaby. Tamże w. w. 12. Nie mogą
także upatrywać (na zniewolenie iey
wolę uzyskać a na kar. 28 w. 2.
i powinien usiłować zniewalać
swoję

swoja wola zmysłowa zamiast
Skłaniana, Skłonienie, Skłaniać.
Toż samo ma się rozumieć o wielu
innych tego tłomaczenia miejscach,
jeżeli także będzie z upodobaniem
Szanownego Kollegi.

VIII. Na kar. 18. w. 14 i 18 Passye (namiętności)
i żądze zmysłowe tudzież na karcie
28. w. 22.
Namiętności są (affectus) żądze
są appetitus a jak jedne tak
drugie są passiones, bo tak jedne
jak drugie stawiają ciało
i umysł w stanie biernym
wrażeń czyli impressyi; bodźcie
są (stimuli) przez które
wzniecane.
O Namiętnościach przedłożyłem moje
myśli na początku. Tu także
wyznam podobnież, że żądze, te
własność przyrodzona człowieka,
równie jako i same nie poczytuję
za złe w sobie. Nie wchodząc zaś
w rozbiór filozoficzny przeznaczenia
tych jak owych, to tylko do uwagi
podaję. czyli żądza ocalenia
osoby

osoby swojey, żądza rozplemienia i im podporządkowane czyli z nich wypływające inne jakiemi są żądza pospitkie, żądza spoczynku; żądza wygody, żądza społeczności żądza wolności czyli mocy te wszystkie żądze mają co złego same w sobie?

(Kiedyż się żądze w nas odzywają? jeżeli nie w ten czas, tylko kiedy nam czegoś do wielkich celów ocalenia, zachowania siebie lub rodzaju swego brakuje. Ten niedostatek, albo uczucie tego niedostatku, jest jedym bodźcem i pobudką onych.

Żądze więc ostreśnie można w ten sposób: że one jest stanem niespokojnym i uprzykrzonym (od bodźców wewnętrznych, od organi[illegible] rzeczy naszej nieoddzielnych), dla niedostatku tego co jest cię (lub stantia (naszej przyzwoite jest w ciele naszym sprawionym). –
(powiedziałem

Powiedziałem od bodźców wewnętrznych od organizacyi naszej nie oddzielnych, że lubo niekiedy żądze mogą być w nas wzbudzone przez obecność przedmiotów zewnętrznych, jednak ta obecność nie jest koniecznie potrzebna do istnienia onych.

Dla czegoż tedy żądze poczytywane są za złe? Oto dla tego.

1º Że filozofowie wyobrażenia rożno znaczne dispersas ideas we jedno łączą: i tak u wielu Appetitus, Desiderium, Cupido, Concupiscentia, są wyrazy i rzeczy jednoznaczące. Dam tu tak jak w moich rękopisach zanotowane mam w łacińskiem języku znaczenie właściwe tych wyrazów.

I tak podług mnie:

Appetere (żądać) est velle continuo finem eo, quod proxime sui ipsius vel Speciei suae conservationem respicit ad eamque essentialiter requiritur.

Desiderare (pragnąć) est intensius velle absentia quae difficilius haberi

acet

aut retaberi possunt, et sine quibus
nihilominus ad felicitatem, id est
optimum statuere nostrum, multum
deesse putamus.
Cupere żądać est velle praesentiae
quas nobis voluptatem quandam
pollicentur, id est quod sensibus
nostris arrideant, seu placeant.
Concupiscere (pożądać) est per habitum
contractum pertinaciter in ea ferri,
quae sensus oblectant et voluptatem
quandam promittunt.
Co tych definicyach chęć i zmysłowe
łechczywość sensualitatem, takoż
będzie zmysłowość od uczuciowe
[illegible] a (sensualitatibus
sensationalibus) rozróżnić.
Zgadzam [illegible] przeczytowania żądzy
za złe, jest też samo którejsmy
jeż przytoczyli względem namiętności;
to jest: że żądze mieszane
bywają z ich ostatecznościami
które się wyrażają dobrae
pod jednym imieniem złbytkce.
Chęć (cupiditas) o. [illegible] – Z
podobnież jako namiętności,
żądze mają swoje ostateczności –
Żądza

Żądza spoczynku ma niedbalstwo, gnuśność. Żądza rozplemienia ma lubieżność. Żądza wygody ma miękkość. Żądza wolności czyli swobody, ma swawolę czyli rozwiozłość. Żądza społeczności ma wyosobnienie samotność. Do tych uwag czyliby niemożna nazywać odtąd żądzy zmysłowych chęciami albo zmysłowościami.

IX Na karcie 20. w. 12. Wybór woli (Willkühr) Działaniami upodobowemi (actiones arbitrarias).

Żeby niepomnażać słownika nowemi wyrazami, podaję pod zdanie światłego tłumacza, czyliby niemożna przestać na wyłożeniu wyrazów voluntas chęć od volo chcę; Nolentas niechęć od Nolo niechcę. Arbitrium wola od Volo to jest obieram jedno nad drugie. Liberum Arbitrium dowolność to jest możność wybierania do woli to jest stosownie do woli. Libertas Wolność to jest możność czynienia lub nieczynienia, podług woli. Przez wyraz ks. Jaśnickiego, wykładający

arbitrium przez upodobanie nie można rozumieć oblectationem complacentiam. Mówimy bowiem mam upodobanie wczem np w Muzyce Malarstwie, w biesiadach, Kobietach oblectore Musica etc. Przez upodob zaś Szanownego Tłomacza, możnaby znowuż rozumieć, jeżeli się nie mylę rzecz upodobaną i coby nadawało wyrazowi Arbitrium znaczenie bierne, kiedy tym czasem wyraz ten jest znaczenia czynnego, i takie znaczenie tłómaczenie nie należy. Możnaby albowiem powiedzieć wyrazie po polsku Ten obraz, ten sprzęt jest moim upodobem.

Czyliby więc i te wyrazy actiones arbitrarias nie dały się wytłomaczyć działania dowolne – actiones liberi Arbitrii – (Działania dowolne. Actus liberi – Sprawy wolne.

Zostawiam to w uszystko uznaniu Szanownego Tłomacza.

X na Karcie

X. Na Kar. 26. w ostat. i Przypiskach

Umysł intellectus Verstand.

Wyłożenie wyrazu Intellectus przez umysł sądzę być za nader niewłaściwe; ale razem, podstawienie za ten wyraz łacińskiego polskiego umysł, w rzeczy niem za koniecznie potrzebne, i przystojne Filozofii i słowną czyniące. Niemiecki wyraz Verstand nie odpowiada bynajmniej mojej polskiemu i jest tylko słownem łacińskiego przełożeniem.

Okaże to zaraz jak mylnie Filozofowie dzisiejsi biorą za jedno Intellectum co i Animum (Umysł.) Ale gorzej jest jeszcze że tenże wyraz Intellectus brany bywa za jedno co rozum (Ratio) jak nas słowniki różnych języków o tym przekonywają. Jak ten, jako i inne w Filozofii błędy, wszystkim są nieszczęśliwym starej osobliwie szkoły mówczej i wiar[illegible]; wszystkim tych figur, tych przenośni, i tych pozłotki mniemanych, które prawdziwie babilońskie języki na

języku

na język filozoficzny sprowadzi[ł]y.
Rozbiór etymologiczny tego słowa
intelligo przyprowadzi nas może
do prawdziwego pierwiastkowego
jego znaczenia, i do możności opisania
władzy duszy, mogącej się zwać
Intellectus. Cóż bowiem za myśl
obejmuje intelligo, jeżeli nie to jakby
się powiedziało: plura, plures
ideas v. perceptiones inter se ligo? –
Wszakże wiele pojęciów lub wyobrażeń
z sobą połączenie, nie może z sobą
nastąpić bez poprzedzającego onych
rozróżnienia, porównania i przyzwo-
itego jednych do drugich dobrania.
Więc podług tego rozbioru można by
podobnie się dobrze powiedzieć: że Intellectus
est operatio et facultas animae
varias perceptiones et ideas
distinguendi, comparandi et apte
inter se connectendi sive ligandi.
Tym sposobem Intellectus wychodzi
stosownie na rozsądek, i byłby
jednoznacznym z wyrazem Judicium
a nawet od niego łatwo z tym
ostatecznym, ponieważ judicium
jest wyraz od prawa przeniesiony
do logiki i pochodzi wcześnie
od Jus

Jus dicere. Co z Trybunałem nie z duszą ma Książę.

Dla tego jeżeli moie mniemanie jest czego warte, należałoby się usiłować nato, aby upowszechnić przed namię że używanie wyrazu Intellectus za umysł, będąc samej jego etymologii przeciwne, jest nader nieprzyzwoite, jest owszem zmienion nieskończonie postępom filosofii szkodliwem; i do nieporozumienia bez a złąd do niepotrzebnych dyspute o słowa, tj. jest do Logomachii drogi otwiera, bo wyraz ten sam w sobie daje tylko częstrowe rzeczy wyobrażenie, z definicyą swoią niezgodne.

Nie stawmy także w naszym języku wykłada się Intellectus przez Rozum, i dla tego że Intelligo podobało się tłomaczyć przez Rozumiem. Wszakże i u Niemców Intelligere tłomaczy się przez Verstehen, Intellectus przez Verstand, a Rozum ma swoie osobne znaczenie to Vernunft. Ma go także Łacina w wyrazie Ratio bardzo dobrze, przyzwoicie i właściwie. Ratio bowiem pochodzi od Ratus którego synonyma są fixus. firmus. A z tąd definicya

definicya Rationis mogłaby bydź taka.
Ratio est operatio et facultas animae de pluribus perceptionibus, ideis in eadem anima existentibus, per intellectum vero apte inter se connexis, ratione suum finem aliquid enunciandi seu inferendi.

Przykładam i poddaię tę definicyą w ięzyku polskim pod sąd uwagę Szanownego Kollegi.

Rozum iest działanie i władza duszy z wielu wyobrażeń i poięć w niey utworzonych, a przez rozsądek przyzwoicie połączonych, słusznego i pewnego twierdzenia, iest władzą wyrzeczenia czyli wniesienia.

A tym sposobem rozróżniwszy Intellectum a ratione od rozumu, zostanie umysł sam oddzielnie w swoim ~~[illegible]~~ znaczeniu, niepomieszany z żadnem innem. Stąd istność wyobrażeniem myślący wytłaczy, i może iuż bezpiecznie odzyskać nazwisko które mu tajemnicy nadali animus jakoby

jakoby animae sensus.
Definicya onego mogłaby być takowa.
Umysł jest władza duszy, pozna-
wania t. j. tworzenia sobie wyobrażeń
wszelkich niezawisle nawet od
przedmiotów zmysłami pojmowanych,
jest to początek myśli i wszystkich
władz duszy.
Po tej definicyi łatwo jest rozeznać Imagi-
nacyą od Umysłu który wielu filo-
zofowie Intellectu mieszało prze-
cząc nawet istnienia tej władzy
duszy. Intellectum idem esse ac
imaginationem.
Tu także zdaje się lepiej wyjaśniać
podany przezemnie wyżej wyraz
Myśl-twór, na oznaczenie wyobrażenia
niezawisłego od zmysłów zwanego
źle Ideas intellectualis (Ideał)
a zostawienie wyobrażenia idea
na obraz w umyśle, z pomocą
zmysłów i zmysłowych przedmiotów
utworzony.
Na kar. 29 w. 4. Wiadomość Bacońskiej
(Consecuentia) i w Tryplu.
Dla czego się mamy wzdrygać wyrazu
powszechnie oklepanego i rozumianego
sumienie

Sumienie ktory nam także ten sam
Knapski daie na wyraz conscientia?
Ta, wiadomosc obowiązkow, poczytuie się
za bardzo niedokładną paraphrasim
sumienia w tym sie wszędzie.
Wiadomosc tłomaczy się przez
wyraz scientia, każdemu zaś
wyobrażeniu, wyraz ile bydz może,
dokładnie odpowiadać powinien. Ze
potem, coż ~~[illegible]~~ każe tłomaczyć
Knapski, przez wyraz wiadomosci
na str. 1294. w Tomie I Edy. Krak. 1621?
Oto naprzykład te słowa z Tacyta
sposobie mowienia wzięte. Tor
conscientia aliquam assumere =
ponieważ to znaczy tyle wyrażnie,
jakby było powiedziano, in
scientiam secum aliquem assumere,
dotyczące swoiey wiadomosci ktory
kogo z sobą przypuscie to jest
do wspolney wiadomosci, do tajemnicy
porozumieć się z kim. — W tym
więc tylko i w drugim przytoczonym
od siebie przykładzie upomina
wyrażnie Knapski, aby wyraz
conscientia nie wykładać przez wyraz
sumienie, lecz przez wyraz
wiadomosc

Wiadomości, a dalym przyczyni się inne
znaczeni do Sumienia, inne do
Wiadomości. Totem tardziey zastąpieni
na zachowaniu, jem składniej jest ta
w naszym Słowniku samem i w niemi
samym troskliwości.
Świadom, także Knapski wykłada przez
wyraz Conscius, lubo także gnarus,
peritus, też scitus, a to zdaje się
czyni dlatego, aby świadość wy-
słów Łacińskich (Conscius) ograniczyć
w języku tym, [illegible] takowe użycia
przytoczonemi zarówna przykładami
obiaśnia: jako to: Conscius
meorum omnium studiorum. Conscius
mihi in privatis omnibus
Ale to wszystko owszem dowodzi, że
także Knapski usiłuje wyraz
Sumienie, od wyrazu Wiadomości, chciał
rozróżnić.
Przeto zamiast tego jak jest powie-
dziane u S. [illegible] Słownika
na Kar. 29 w. 4. i 5. = Co wszystko
wiadomość obowiązkie Świadomość
i głos Sumienia do pewnego czasu
milczącym czyni — można aby nie źle
także powiedzieć: Co wszystko
Sumienie Świadomość i głos tego
do pewnego czasu przytłumia.
Przez tego i ta uwaga może się
te

może się kto na co przydać, że te
wyrazy Sumienie, Sumienny nabrały
już niejako odmiennego znaczenia,
w nauce obyczajowej, od tego jakie
zapewne w pierwiastkach w mowy
Logice miały. Wyraz Sumienie
we stanie ludzkim tylko teraz ważny
jest sprawowaniem się
podług ustaw moralnych względem
drugich. Stąd słyszemy mówiąc
często w ostatnich aż do kaźni
dziejów samych ludzi uczciwych:
Nie masz sumienia tak go
bić, takom nie przywodzi robić.
To jest z których nie sumienny.
To też sam udało się i ukrywam.
Tak zdaniem się mówi. Seneka
Mala conscientia, etiam in solitu
dine anxia atque solicita est,
bona turbam advocat.
Wyraz więc ten Sumienie z przyczyn
tym jego względem i wystawieniem
tak w Logice, jako i w Moralnych
naukach utrzymaćby należało.

N II Na karcie 30 w. 1. i Przypis o Cnocie
(która jest mocą woli moralną to jest
Cnota).
Trzeba wyznać że nasz wyraz Polski
Cnota,

Cnota nieodpowiada wcale wyrazowi
Łacińskiemu Virtus, dla tego też
dla niemieckiego, tylko po polsku
czytelnika potrzeby czytać gdzie te
wyrazy Cnota, czyli moc woli moralna,
nie bywa tak jasne, jako dla tego
który wie że cnota zowie się po łacinie
Virtus i który zna się z tego
imienia.. Mores ze do Polaków,
możnaby o Cnocie czyli iey znaczeniu
wdaszewem, dać nayściślejsze do wnioskowe
do języka oyczystego wyobrażenie.
U nas wyraz cnota pochodzi od czci,
godny czci, a łacińskie zaś od
vir, jakoby przez doskonałość siły
mężny.
Zdaie się jakoby za główny przymiot
człowieka niegdyś u bardzo
starożytnego narodu, przyczytywana
była siła, moc fizyczna a zaś według
u Słowian poszanowanie
czci tak dalece że cześć (honor)
zacność, cnota jedno nie jedno znaczą.
Myśl ta po pióro świętego
Tłomacza wzięta, (Doktadni y
przyjmniey jeżeli wytłumaczoną byćby
mogła.
Cześć i ustawa moralna, i jest dźwignią
zasadą filozofii. Moralnej –
nie przychodzi

nie wychodziłoby to na jedno co być
możliwym? —

XIII Na karcie 34 w. 11 Instynktom.

Instinctus, pochodzi od instigo,
pobudzam; więc instynkt, pobudka i
bodziec zdają się być wyrazami
jednoznaczącemi; ponieważ i stimulo
znaczy także pobudzam; na cóż
więc mamy używać wyrazu
obcego instynkt i do niego może
bezpotrzebnie, a nie od tych przywią-
zywać znaczenie.
Oprócz tego zdaje mi się, że w tem
miejscu instynkt użyty
jest niewłaściwie za żądzę,
a zatym była to wszelka
przyczyna za skutek. Myśl
moją względem wyrazu żądzy
wytłumaczyłem wyżej. Mówić także
się instynktami rządzą się
zwierzęta, jest jedno jak powiedzieć
zwierzęta rządzą się bodźcami zmy-
słowemi.

XIV Na karcie 34. w. 22 (bodziec rodzajny)

Te wyrazy bodziec rodzajny, mogą
łatwie śmiesznej myśli
nastręczać —

naostrzegać. Czyliby nie lepiej było
powiedzieć żądza płodzenia,
albo żądza rozplemiania.

XV Na karcie 36. w. 3. Mieszkający w
nas osobie rodzimnej możnym jest.
Możny (potens) znaczy tego który
co może, albo tego który ma
możność (potentiam), tak jako
możny oznacza tego który ma moc.
Trzymać się na to nie mogę; i
żeby możny znaczył jedno co
mogący być (possibilis) w tem
mniej jeszcze nawet słowo-twórstwo
zdaje mi się być niepotrzebne.
Mamy na possibilis wyraz polski
podobny, i mamy wprawdzie także
sam wyraz na similis, ale z tą
cechującą różnicą, że w pierwszem
znaczeniu podobny kładzie się sam
przez się (absolute) w drugiem mowie,
albo też tylko z gerundium drugiem słowa,
np. podobny do wymówienia, do zrobienia
etc. W tym zaś znaczeniu kładzie
się jedynie z takiemi przypadkami
imienia, i odpowiada na zapytanie
komu? do kogo? czemu? do czego? Ta
różnica jest tak każdemu polakowi
dotykalna

dotykalna, iż każdy powie: to niepodobne.
to jest podobne, to niepodobne do wymyślenia
on sobie tego inaczej nie wyobraża tylko
jako coś mogącego być, albo niemogącego
być lub stać się. Przy tym zaś podobny
pomimo podobieństwa, podobny wyrażeniu
tenże wyobrażenie z tego
podobny wcale inne się robi.
(Wreszcie jeżeli nam ten wyraz niewystarcza
rozjaśnym go z dala z jakich względów,
niemoglibyśmy użyć trzeba do nalogu
mówienia bliższego przyjętego nam
podobliwy), podobliwość podobieństw
znaczył możliwy albo możebny, możność
albo możebność, możni albo możebnie
Dlatego owe myśl Voigta" bo tylko
przez światło, mnie właściwej, dla s.
osobie [illegible] nadziemnej możnem jest
abym się tym świata wola stworzyć
sercem tymi stawym wybrańcami. Każdo
obecny tylko i rozznajomionych. Każden
dzieje czytelnik tę rozumie, nawet każdy
stać jestem że tą rozumie - powiedziałby
(Kobietka rozumie - światło dla mnie właściwej
bo tylko przez nadziemnej, podobne
w nas osoby jest itd.
albo podobliwe
Pozwoliłem sobie te poczynić uwagi, dla
tego abym się sam nawzajem względem
Kledów mających od Świata tego samego
ostrzegł więcej, niż dla przez szczęście
rozumnej Jego pracy mniej wiernej
dał intellectum. Atoli niż zdolnym
dostawiłem na samym dziele które się tylko gdzie mogą
wyjść same.
a wytrzeć. —
Kraków d. 18 Lutego 1844 r.
F. Kr.

Uwagi nad Uwagami tyczące się tłumaczenia dzieła [illegible] pod tytułem: Źrzódła Spokojności Duszy. — przez W. Feliksa Słotwińskiego Professora Uniwers. Jagiellon — poczynione.

Co do Uwagi 1ey.

Wyraz metoda od greckiego pochodzący, którego objaśnienie lepszym znawcom języków i filozofii, zostawić muszę, nie jest jednoznacznym z wyrazem porządek (ordo). Przez porządek rozumiem zdolność między rzeczami ułożonemi np. w Bibliotece jest porządek, kiedy książki są ułożone, albo podług materyi, albo podług formatu, albo podług roku w którym są wydane i.t.p. Metoda zaś jest sposób wykładania nauk, umiejętności i sztuki tako, ażeby jej szczegółowe przedmioty, były z sobą w związku, a przez to podawały łatwości do objęcia przedmiotu tego, w którym dzieło jest napisane. W każdym metodzie jest porządek, ale

ale tam gdzie jest porządek nie zawsze jest metod np. Galerya obrazów historycznych może być ułożon w porządku ale nie metodycznie (?) jeśli nie będzie miany wzgląd na epoki, podług których historya wykładana być powinna, ażeby od uczących się pojętą być mogła. Jeśliby to dla maczenia nie było mi do ostatecznym, tedy nadbywam mi na przykładach, którymi jasnéy potrzebę rozróżnienia porządku od Metody wskazać mogę.

W dalszym ciągu uwagi zgadzam się zupełnie. Tyle tylko dodać muszę że art. 2 przestrogi Szan. Koll. względem Nowosmostwa szczególniéy od polskich Pisarzów Prawa i Filozofii zgwałconym ostatnio po dziś dzień bywa, który (?) prawo, ustawa, powód ratio przyzwany (autor) itp. biorą za jednaki znaczenie lub dokładnie onych nie rozumieją,

Co się zaś tyczy definicyi tedy wyznać Szan. Koll. szczerze muszę że ich Polscy Pisarze wcale robić nie umieli lub źle

lub też niemi przyjdzili się, synonimy
mieszać wyrazy wcale różne, o czem Kan.
Kollego Talier z dzieł Ks. Koptawskiego,
Krzynowskiego, Andr. Markiewicza Kołłą-
taja, Śniadeckiego i t.p. przekonać
się mogłeś.
Co się mnie tyczy, tedy za niczym
bardziej nie jestem jako za definicyami
(określeniami) t.j. objaśnieniami
jasnemi zrozumiałemi i dokładnemi
tego, o czem jest mowa, bo pod tego
zdania mego, koło takiego objaśnienia
dać nie może jasnego a tym samym
zrozumianego wyobrażenia o rzeczy
nie posiadać, a w sądzeniu o rzeczy
łatwo Niemieczyźnie się Pisarzom
Te wadę wielu polskim
zarzucić mogę.
Błąd ten przypisuję zaniedbaniu
wydoskonalenia języka i filozofii
szczególniej zaś Logiki i Metodo-
logii, które w tym względzie wska-
zują prawidła. Ja jednak przyznać
muszę Kolledze memu, że wiele niedo-
kładnych definicyi nawet w pismach
niemieckich znajduje. Najwięcej
wszym w dawaniu definicyi zdaje mi
się stać. Którego dział Logiki
rzeczy by należało aby na języku
polskim była spolszczone. —
Co do uwagi twej
wyraz Maxyma, że to nym wszystkie
prawa

prawi uczący się Polacy, są oswojeni
znajduje się także na karcie 84. —
Historyi Powszechnej dla Szkół Naro-
dowych nadłożonej 4. Dzieje Greckie
zawierającej Edycya 1. w Krak. 1786.
Czytać mi się dał ten wyraz
w wielu polskich pismach, lecz
daruje mi Xsiądz Koll. iż dla braku
czasu owych wszystkich pism
wyliczać nie mogę, i dla jednego
wyrazu, ale Xsiądz Koll. który jednakże
z tymiż z przeczytania mniejszej liczby
dzieł polskich, może go sobie łatwiej
w wszystkich dziełach znaydziesz.
Maxyma jest to zasada woli
naszej, podług której postępujemy
lub postępować powinniśmy. —
Rozni się od zasady (Grundsatz
Principium) ten wyraz. Zasada
jest ogólny, przez który rozumiem
podanie (Satz propositio) główne
z którego inne podania wyprowa-
dzone być mogą. Nie może
także Maxyma być wyrazem
jednoznaczącym z wyrazem reguła
czyli prawidłem, albowiem przez ten
rozumiem sposób podług którego
się

się coś dzieje lub dziać ma; i niekiedy
czasu którego się zwie: np. jeżeli za
wsze o godzinie 6tej rano wstaję,
lub do Kościoła idę itd. Wstawanie
to o godzinie 6tej będzie moją
regułą. Wszakże mówiemy pospolicie
które sobie to za regułę. Rozumiemy
zaś regułę od ustawy (lex) t.j.
od prawidła podług którego się
coś dziać powinno, którą znowu
dzielą na fizyczną, moralną, natu-
ralną i nadaną (positivu) itd.
Nigdy zaś maxyma nie znaczy tak,
i znaczyć nie może tego co Ausdruck
co znaczy wyraz. Wyrok zaś
nazywa się po niemiecku Urtheils-
spruch (Sententia).

Co do uwagi 3ciej

Skłonności które Gall sądzi przechodzić z czaszki
od organizacyi i o których
sądzi bywają dwojakie, złe i dobre.
Przez skłonność (inclinatio) rozumiem
chęć, to żądania pewnego działania etc.
Skłonność do dobrego nazywam
dobrem i przeciwnie. Człowiek z natury
pragnie swego dobra, najpierwej i lecz
uczy także do szczęścia, że dla
zaspokojenia dobra zmysłowego, do-
gadza czasem tym skłonnościom
jakiem jest skłonność do pijaństwa

chociaż pijak wie dobrze, że pijaństwo
nie jest środkiem, który mamy
prawdziwego dobrego. Że zaś czło-
wiek z natury więcej jest skłonnym
do dobrego, niżeli do złego, i ja
inaczej nie sądzę, lecz żeby w
ludziach nie znajdowały się takie
złe skłonności, na to zgody
powszechnej spodziewać się nie
można.

Lubo skłonność zależy też od
temperamentu, przez co rozumiem stan
części płynnych i stałych ciała
ludzkiego, jednakże nie biorę
skłonności za jedno z temperamentem,
jakby synonimy mieszały Polacy
(jednoznaczni) się tym wyrazem
przyznać mogli. Tu jednakże
zwracam uwagę na to, że tempe-
ramentem łacińscy filozofowie
nie nazywają indole, lecz temperamentum,
bo przez indolis (sposób myślenia)
rozumieją pewne usposobienie
władz umysłowych i duszy
ludzkiej (ilości wyżej). Rozumiejąc
zaś temperament od bodźca (Trieb
Stimulus), od pobudki (Beweggrund
motivorum). Bodziec jest to skłon-
ność do pewnego działania od

natury

od natury samey stoiące np bodźce
utrzymywania się przy życiu,
bronienia się itd. Bodźce są dwoiakie
Zwierzęce i ludzkie. Pierwsze Zwie-
rzętom i ludziom, drugie tylko
ludziom są właściwe. bodźce x
prawdy - bodźce do nauki. Pobudka
zaś jest to wyobrażenie dobrego
lub złego, co rozwiera do chcenia
lub uniknienia pewnego przedmiotu
nakłaniające np utrzymywanie życia
jest pobudką do jedzenia picia.
Ponieważ skłonności złe są zawsze
ułomnościami natury ludzkiey,
przeto zgadzam się, aby przez nie
rozumiano tak samo, co przez ułom-
ności umysłowe. Ostrzegam jednak,
muszę że skłonności umysłowe,
razem [illegible] wane nie są złe. np.
skłonność do spółkowania; lecz nadu-
żywanie onych iest chucią zmysłową
(Wohllust) szkodliwą w szczegól-
ności i całemu plemieniowi ludzkiemu
szkodliwą.
Co się zaś tyczy (Namiętności) affektu
zgadzam

---

x Bodźce i Pobudka wyrazami iedno znaczą:
to zaś co W. F. S. Zowie pobudką zwać
lepiey można i powinno się zwać powodem.

zgadzam się zupełnie z JW. Kollegą
wyznać jednak to muszę, że w stto
małżeństwu mowy nie ma, czytam
namiętności z temi co Szanow.
Koll. Zapamiętałościami, mianujesz
a które ja z temi lub wygórowa-
nemi namiętnościami nazywam.

Rozróżnienie Sz. Koll. Zapamiętałości
od namiętności bardzo mi się
podoba. Życzę także należy, ażeby
na miejsce wyrazu Zapamiętałości
(od pamięci pochodzącego) mógł
być dobrany wyraz właściwy.
Pominąć tu tego nie mogę, że w dosłi
myśl namiętności wyraz
nieobecny, ja sam (dla mnie
objaśnia rzecz) jak wyraz
nibyobecny.

Co do Uwagi 4.ej

Uwaga Sz. Koll. względem wyobrażeń
jest wyborna. Wyraz Myślo-twór
czyli Umysło-twór, podług mnie
zdają się być także wyrazowi Ideał
odpowiadającemi. Wyobraz jest tow
wyraz (od mnie zpłodzony), z którym
przez często

przez częste powtarzanie niejako
prawa, czyliby dla swego nieskończenie niezrozumienia
nie mógł przyjąć w języku polskim
obywatelstwa. (Dzielę je go na
zmysłowy i umysłowy). Nazwałem
Ideal naokoło 16. Ideałem albo
wyobrażeniem i podałem je do wyboru.
Jeżeli zaś może wyobraź, takowe
czytelnik (dorozumie się może.
Że przez nie co innego rozumie
nie mogę, tylko wyobraź umysłowy.

Co do Uwagi 5tej.

Ja nazywam Ens, istotą. Essentia
istnością. Exsystentia, istnieniem
albo bytem a substantia, jestestwem.
Wyobrażenia też same także z
Ens, essentia i exsistentia które
i Pan Kollega, lecz substancya
także oddzielne wyobrażenie. – Ens
nazywam istotą a nie istnością
bo istność essentia) chcąc języka
polskiego utrzymać w jednostajności)
oznacza mi jeden lub wiele własności
istotnych rzeczy istniejących, a zatym
wyraz ten równie jako i inne
rzeczowniki

rzeczownika przymiotny rzeczy oznaczające np. białość mądrość, sprawiedliwość itd mieści się równie na Ość zważey dla jedności nazwaćby potrzeba, białość białotą, mądrość mądrotą sprawiedliwość sprawiedliwotą itp. co jeżeli przyjętym będzie wtedy zawsze i essentia nazwie istotą. — wszakże i Knapski na Kar. 336 nazywa essentię tylko że Knapski istnością także Ens i essentia oraz substancia nazywa istnością, co pokazuje że niewiele myślał o wydoskonaleniu języka) Prawda że dawniej pisali istności Boskie Istności Nayważnieysza ale i To prawda że także pisano Istota dzisiay Istota Nayważnieysza, Boska o czem także przekonać się można z dzieła Ubrzeskiego „Pamiątka Początków Nauki obywatelskiej w Warszawie 1793. k. 23 w. 19. Twór jestestwo (substantia) w znaczeniu

w znaczeniu pierwszym rozumiem
materyą lub kształt rzeczy np.
drzewo z którego stolik jest
zrobiony, albo wazę srebrną.
W tymże samym znaczeniu biorą
go Polscy Pisarze np. Ks.
Stryjkowski w K. 7 Skrzetuski
na karcie 136.

Co do Uwagi 6ej.

W dalszym ciągu mego tłomaczenia
nazywam Wszechistne czynnikiem.
Nie mogę jednakże pisać w dziele
moiem, w swoiem znaczeniu
istotą, bo przez istotę rozumiem
Ens (a zatym musiałbym w rzeczy
samey) aby istota (t. j. człowieka)
oglądała w swoiey istocie, które
wyrażenie się niebyłoby logicznym. — x

~~Przyp. T.K. Nie bo podług moiey uwagi,~~
~~człowiek jest Jestnością, nie zaś~~
~~Istotą. Jestność Ens. Istota~~
~~Essentia. W wyrażeniu się więc~~
~~po moiemu, niebyłoby nic nielogi-~~
~~cznego.~~

Co do Uwagi 7ey

Prawda że Słownikopisy Polscy
Petrycy

Scotyscy, gdy sobie przez słowa
skłaniać determinare, wyrażali przez
determino voluntatem, toż samo, co
ja chcę wyrazić, gdy piszę
skłaniam wolą. Ale jednakże
przyznać się muszę, że ten
wyraz skłonienie ściśle biorąc
nie odpowiada wyrazowi determi-
natio; bo determinare voluntatem
wyrażać ma to, co skłonić
wolą ostatecznie. Dla braku
dobitnego w tym względzie wyrazu
przymuszony byłem wyrażać
się w moim tłomaczeniu przez
łacińskie determinującą wolą
moją, co znaczy u mnie toż
samo, co skłaniam ostatecznie
wolą moją. Wolą naszą
skłaniać możemy do różnych
przedmiotów, lecz ostatecznie
skłonienie powodem nam do
tworzenia pewnego uczynku.
Zniewolenie zaś znaczy w filozofii
skłonienie woli mojej od istoty
zewnętrznej, przez zagrożenie

Złym

zagrożenie złym zmysłowym lube zmysłowym. Rabeis zagrażające mi śmiercią, zniewala mnie do oddania pieniędzy, a takie zniewolenie prawnicy nazywają coactionem psychologicam. — Przymuszenie zaś (coactio) jest wyraz ogólny dzielący się na: coactionem physicam et mechanicam, psychologicam et juridicam. Stąd wypływa że zamiast wyrazu Przymus (którego wyrażenia się używamy także w języku potocznym) aby dopoty szczególne wyraz determinowanie, logicznie społeczno nym nie będzie.

Co do Uwagi 8ej.

Żądze zmysłowe (appetitus sensualis) mają nie tylko ludzie ale i zwierzęta. Przez nie rozumieją filozofowie pożądanie przedmiotów jedynie przez wyobrażenie

dobra umysłowego. Pożądanie zaś pewnego przedmiotu pochodzące (od poziemie, to jest przez wyobrażenie dobra umysłowego), nazywają żądzami umysłowemi (appetitus rationales). — Łatwo zaś poznać można, że w ludziach żądze umysłowe niekierowane przez rozum, mogą się stać szkodliwemi czyli złemi. — I tak np. żądza jedzenia, picia i t. p. przewyższająca miarę potrzeby z natury człowieka może szkodliwą stać się, żądza np. chorującego na febrę napoju, dogodzenie tey żądzy może się stać dla niego szkodliwem.
Co się zaś tyczy definicyi słowa appetere, to iest żądzę albo nie do statecznym wyrażając się filozoficznie cierpieniem) — (Wyraz bowiem appetere definiujący S. Aul. przez velle a velle

Niektóre Uwagi odnoszące się do Tłomaczenja dzieła Voigta „O Zrzódłach Spokojności duszy

a velle nie jest to co Filozofowie przypisują appetitibus rationalibus. Animalia appetunt. Nawet ta definicya zdaje mi się być niedostateczna, bo można zadać z tego quod ad conservationem mei et speciei essentialiter non requiritur np być na misiąu być boga tym, itd. A definicyach desiderare cupere concupiscere nie znaydziesz mi przeciwnego.

(Przez zmysłowość (sensualitas) rozumi się władza (odbierania wrażeń od przedmiotów zewnętrznych. Za pomocą organow zmysłowych i działaniami stosownie do niej. Do niej należy czucie (sensatio) Imaginacya bierna, żądze i namiętności. Zmysłowich czywość jest mi wyraz zupełnie nowy, przez który tylko coś zmysłowy ponoszającego (cierpiącego) rozumieć mogę. Innego wyobrażenia do tego wyrazu przywiązać nie umiem, gdyż go nigdzie nieczytałem ani nie słyszałem.

Żądze zmysłowe wypuszczone zpod

z pod którą rozumie nazywam chęciami
jakiemi są np. obżarstwo, gniewność,
lubieżność, &c. Rozróżnienie
Wˢ. Kollegi żądz zmysłowych
od ich ostateczności równie mi
się podoba, i jako rozróżnienie
namiętności (od Zapamiętałości)
Z tąd wypada że żądze zmysłowe
nazywać mogę chęciami zmy-
słowemi, ale nie zmysłowościami,
żeby się to rozróżnienie
zmysłowości wyżej wspomnianej
sprzeciwiało.

Co do Uwagi 9ᵉʲ

Liberum arbitrium nie mogę
nazwać dowolnością, ani
zwolnością albo jak niektórzy
chcą samowolnością.
Można wprawdzie przez upodób
rozumieć rzecz upodobaną
z tego względu ostatecznie zowią.
Zgadzam W. Koll. uwagą zamiast
upodobie (który ja także
wolnoborem nazywam) wyrażać
się

się będę władzą upodobie, a tym
sposobem wyraz upodobie
otrzymał znaczenie czynne.

Co do Uwagi 10ej

Biorąc wyraz Intellectus (Verstand)
w tem znaczeniu w którym go biorą
Kant i inni filozofowie, nie znajduję
wyrazu w języku polskim, któryby
lepiej temu znaczeniu odpowiadał
jak umysł. Na kar. 26 dałem
definicyą umysłu podług Kanta
taką „Umysł jest władzą
myślenia etc. Czyliż wyraz
umysł tego wyobrażenia w
sobie nie zawiera? A że przez
umysł można także rozumieć
zbiór władz duszy strzegących,
o czem dałem przypisek na karcie 146
przeto nazwałem ten zbiór umysłem
w ogólności a niemieccy filozofowie
przez Gemüth a łacinnicy przez
Animus lub Intellectus i w Sensie
łacińi Francuzi zaś przez Entende-
ment wyrażają. Aczkolwiek te wyrazy
Intellectus i Verstand wyrazami
polskiemi umysł, odpowiadać nie

(odpowiadać nie zdają się, jednakże podług danej przezemnie definicyi umysłu intellectus, nie może Verstand (intellectus) nazywanym być rozsądkiem.
Rozsądek, ja nazywam facultas dijudicandi Urtheilskraft, przez którą rozumiem władzę rozsądku jako umysłu pojęciowe. Rozum zaś ratio jest władza wnioskokowania z wielu sądów pojedynczych prawdy, co zdaje się na jedno wychodzić z definicyą danej przez Szan. Koll. Ta sama zgodność w myśli wyrazów intellectus.
Przez imaginacyą zaś rozumiem władzę wystawienia sobie przedmiotów niobecnych, jako obecnych.
Z tąd także poznać można, że i wyrazy umysł (Verstand) rozsądek (Urtheilskraft) rozum Vernunft) Imaginacya Einbildungskraft) są znane.
Co do uwagi IIIej
Dla czego na miejsce wyrazu sumienia conscientia wytem z następnego

z Knapskiego wyrazu wiadomość, jest tego ta przyczyna, że w dobieraniu wyrazów stosuję się bardziej do ich znaczenia logicznego jak grammatykalnego. — Przez Bewustseyn (conscientia) wyraz ten pochodzi (od wissen wiedzieć) rozumieją filozofowie wiedzenie o bycie własnym i rzeczy zewnątrz nas będących, i to zaś właśnie zamyka w sobie wyraz wiadomość lepiej jak sumienie, które ja od sumienia nie różnię, lecz rozumiem przez sumienie jakie sumienie tego sędziego w wnątrznawym, który nie sądzi co do spraw moralnych (to jest: zależących od woli) i toż samo znaczenie przywiązane jest do tego wyrazu podług pospolitego sposobu mówienia. A że wyraz wiadomość znalazłem także w Słowniku Knapskiego, z tego bardzo kontent byłem, żem nie potrzebował tworzyć innego. Prawda że wyraz wiadomość znaczy też samo co scientia, gdy mówimy tylko o wiedzeniu o rzeczach zewnątrz nas istniejących, lecz gdy mówimy o wiadomości o nas samych i rzeczy zewnątrz nas będących w ten czas [illegible]

Tacinsey filozofowie wyrażający swe
widzenie przez conscientiam a ja
po polsku wyraziłbym to przez wiadomość
albo raczej przez świadomość, gdyby
(na nieszczęście w filozofii i języku
naszego, innego wyobrażenia t.j. gna
nes i pewnie z wyrażeniem świadom
Słownikopisy Polscy nie byli
połączyli.

Co do Uwagi 12ej

Cnota (virtus) pochodzić mi się
zdaje a ja w tem zgadzam się
z X. Malinowskim którego obszerniej.
cyja a cnota w Nauce obyczajowej
w [illegible] 1818 r. k. 77. Słowo cześć
odpowiada łacińskiemu colere wyrazem
zaś cześć czczenie cultus. x) Mówi
się wprawdzie cześć ustawę moralną,
(której to cześć prawdziwą uważamy)
na czem zależy cnota lecz z tąd nie wy
pada aby czczenie miało być jedno
co cnota; można albowiem czcić i to
co nie jest cnotą. I tak starożytni
czcili bożków nawet takich, którym
różne wady i występki przypisywali.

xx P. F. K. Cześć honor i honos. Cześć
honorare, honorem dare. Cnotę
honestas - [illegible] więcej mówi
się za cześć colere cześć cultus.
Ale colere jest także [illegible] i cultus [illegible].

Co do Uwagi 13.ej

Instynkt podług mnie znaczy bodziec zwierzęcy. Użyłem go jednak dla tego ponieważ go się używa powszechnie w tym samym znaczeniu. Jeżelibyśmy zaś tego wyrazu w naszym języku cierpieć nie mieli, tedy ja wymazałbym go, a na to miejsce położyłbym bodziec zwierzęcy lub zmysłowe. W czem się zgadzam z Szan. Kollegą.

Co do Uwagi 14.ej

Geschlechtstrieb pochodzi od wyrazów Geschlecht rodzaj, i od Trieb (bodziec). Z tąd wypada że wyraz niemiecki Geschlechtstrieb można po polsku oddać przez bodziec rodzajny. Lecz ponieważ to wyrażenie w rzeczy samej dwuznaczne myśli nastręczać może, przeto czułem to, że się po polsku inaczej wyrazić potrzeba. Z tego powodu w Słowniku moim dotąd cale filozoficznym w rękopiśmie gotowym, wyrażam to przez żądzę płodzenia i rozpłciowania; żądze [illegible] mostkiewska (żądze mężczyzn [illegible] niewiast [illegible] ebarda) ja nie znajduję odpowiadającemu znaczeniu tego wyrazu Geschlechtstrieb. (Stimulus veneris) bo nie każdy [illegible] pomieszanym bywa zaprzeczeń

celem płodzenia czyli rozplemiania, lecz najczęściej celem zaspokojenia żądzy cielesnej rozkoszy – przypisywać przez mędrkali [illegible] nazywanej. Jest cel filozoficzny (stimuli veneris) tylko podobno u filozofów. Spodziewanego być może.

Co do Uwagi 15tej. O spolszczeniu tego wyrazu *possibilis*, wszczęta przez w r. 1812 walka z Dyrekcyą Edukacyjną Narodową, przeciwnemu dotkliwą, jest że Ks. Feliks. Jarnicki stworzył wyraz *possibilis* przez możebny. Dyrekcya zganiła mu to swoim Reskryptem i podała na to miejsce wyraz możny (czyli wiedzieć należy że Dyrekcya później wydała Reskrypt aby żadne nowe wyrazy używane nie były bez potwierdzenia Dyrekcyi. Ks. Jarnicki stwierdził się tym samym sposobem, i ks. [illegible] dotyczą, że możny odpowiada wyraźnie łacińskiemu *potens*. Lecz na to Dyrekcya odpowie działać, że jeżeli inne języki tegoż samego wyrazu w rozmaitem znaczeniu używać mogą, dlaczegożby tego uczynić nie mogli Polacy? — Nie chcąc więc używać nowego wyrazu na miejsce *possibilis* został się przy żądanym wyrazie P. Dyrekcyi *możny*.

Uwaga

Uwaga jednak. Szk. którąś w tym względzie
uczyniłeś, ma podług mnie słuszny
do stałeczny fundament a słowa szczególnie
że jest ugruntowany na naturze
języka polskiego. Od tego więc czasu
wyraz possibilis słownicy będę przez
podobny tłumaczyć, a że przez to dogadzać
publiczności ~~np~~ Mówiąc Est hoc
possibile. Jeszcze to podobne i wszyscy
zapewne zgodzą się, że to wyrażenie
będzie lepsze - Jak to i jeszcze tak
mazne. Hoc est impossibile zapewne
lepiej powiem po polsku To jest
niepodobne jak to jest niemożne
lub niemożebne. Błąd ten szan. koll.
przywiązaniu się w tym względzie
do ludzi [illegible] przypisać mi
muszę.
Teraz nic na te uwagi które szan. koll.
ołówkiem naznaczyłeś, gdyż nie wszystkich
znaczenia dorozumiewać się mogę.
Na karcie 20 arkusza mego. Zamiast wyrazu
podanie (propositio) naznaczył szan. koll.
twierdzenie między któremi wyrazami wiel-
ka zachodzi różnica. Podanie propositio
jest to sąd (judicium) wyrażony trzema
częściami subiecto praedicato et copula
~~np~~ Człowiek jest śmiertelny, całość
jest większa od swoich części. Paweł jest
pilny. —
Twierdzenie zaś (Theorema) jest to podanie
teoretyczne dowodu potrzebujące ~~np~~ w każdym
trójkącie 3 kąty równe dwom prostym.

Jakie

Jakie zaś zachodzą różnice między Problema
Colloraryem, Postulatem, Axioma na żądanie
Szan: Koll. uwiadom: Tu tylko wspomnieć
muszę, że to wszystko są prawami
propositiones. Axiomata jest wyobra-
żeniem ogólnem a Theorema. Problema
Axioma Postulatem są wyobrażeniami
[illegible].
Karl. 42. Podaje Szan. Koll. zdanie. Zdanie moje
też zawrze Szan. i dopoki od Szkoły o niem
zawiadomionym nie będę. Tu jednak dodaję
to, że nawet w pospolitym mówieniu
używa się wyraz Kollizya. np jestem
w kollizyi co mam czynić!
Nakar. 52. Przywłaszczenie z wyrazem
zawłaszczenia przez S. K. podanym zdaniem
być jest znaczącym. (Wyraz ten przywła-
szczenie Occupatio) uprawnionym
został w kodeksie Austr. dla Gallicyi.
a ponieważ wyobrażenia które daje
odpowiada przeto zatrzymać go i Usur-
patio znaczy przez nieprawne przywłasz-
czenie. Z tem wszystkiem w łatwiejszym się
zgodzi na to aby occupatio nazwano
zawłaszczeniem, a przywłaszczenie zaś
usurpatio.
Nak 68 Civitas tłomaczę przez kraj albo
Społeczność cywilną. Jeżeli mamy sło-
wnie do ~~pospolitego~~ sposobu wyrażenia
się wyraz Państwo znaczy to co Civitas
Mieszkaniec zaś w znaczeniu prawnym
znaczy poddanym krajem bo wyraz
Państwo przechodzi (od wyrazu Pan kraju)
komisarze ta mieszka się w prawie między domi-
nium i Państwem wielka zachodzi różnica.
nach. 76. Zamiast rzymowe brzmienia tłumacz-
nie) radzi Szkol. policyi dozorczej [illegible]
wyraz odpowiada wyrażeniu niem. Klausur
i w tymże znaczeniu w dalszym ciągu dzieła
jest użytym. — Renty[?] szczęśliwego [illegible]
namyśl w tym celu najmilszego dla mnie a
S. Koll. narod — Kraków d. 18 Marca 1844.

III

Dopełnienie Uwag do tłumaczenia dzieła Woigta Wmu Felixowi Słotwińskiemu udzielonych przez Mego Krytycznie rozstrzygających.

Ad 1mum Wyraz Method, nie potrzebuje być inaczej i niemoże być wyłożony dosadniey, jak przez wyraz polski Porządek. Zgodność miary z rzeczami ułożonemi. Łączenie miary szczegółowo z innemi przedmiotami nauki, nie inny dla czegoby nie zasługiwało na toż samo imię Porządku. Kiedy książki w Bibliotece są ułożone podług osnowy, albo podług formatu, albo podług roku wydania to mi tylko przychodzi wyobrażenie Ładu. Kiedy zaś te książki ułożone są, i spisane Bibliologicznie, to prowadzi mnie na wyobrażenie Porządku i w ten czas mówić mogę że moja biblioteka ułożona jest porządnie. Żeby zaś ordo także miało znaczenie Koniecznie Porządek nie widzę przyczyny chyba tylko w złem używaniu, które wstrzymywać mogą rzeczy i nad wydoskonaleniem nauk pracujący. Ztem tę uwagę różni Ordo od Methodus, obydwa wyrazy greckiego rodu, tym się nich różni Ład, dobór od Porządku.

Nie powinienem też zamilczeć, że nie zawsze Polacy grzeszą synonimowaniem, ponieważ

niemcy

i Niemcy) toż samo czynią. Prudy
np. Moden i Methoden wyrażaią przez
(Weise. ait Vagner str. 500 a Schiller
w Tomie II na karcie 1603 oznacza przez
wyraz Methode s Methoden idem co
Schökerey) oder Listige Erfindung
oder Lustiger Einfall – Art oder eigene
Art etwas zu thun. – Niechże i tak
i Methodologią będzie nauka porządku.
A zamiast Metoda czyli tam Metod
dzieła – mówmy Porządek (dzieła
żeby zaś Metod miał znaczyć i jedno
o Systema, jak zdaie mi się było
(Stolli w przypiskach namienił) [illegible]. To być
w żaden sposob nie może. Systema bowiem
znaczy wyrażnie układ, który to wyraz
niemniej więcej obeymuie od porządku.
Porządek zaymuie wyobrażenie coś
dokończonego w względzie swoiego całego.
Systema zaś, zaymuie wyobrażenie
układu, na [illegible] tylko dołączeniem
części postrzeżeniami albo doświadczeniem
mi wspartem – za każdego. Porządek
przywodzi wyobrażenie związku
ścisłego naturalnego między częściami
tworzącymi całości. Systema
wyobraża związek także między
niemi ale tylko przypadkowy. –
Porządek (odmieniony), odmienia samą
rzecz. Systema odmienione nie naruszą
samejże rzeczy. Dla tego np. Porządek
Świata i Systema Świata jest co
innego.
wykład czyli porządny nauki, sztuki
rzemiosła

umiejętności czyli wykład taki, aby wszystkie szczegółowe przedmioty, były ze sobą w związku, dla łatwego objęcia całości, zdaje się być szczególnym porządkiem nauki, sztuki, umiejętności, bez którego ginie jasność, ginie sama nauka, a uchybiony musi wprowadzić umysł w obłąkanie. —

To poprzedziwszy, przez tego jeszcze za obowiązek sobie poczytuję następujące poczynić uwagi.

„Methodus utrzymuje Ks. Koll. jest to
„sposób wykładania nauki, sztuki,
„umiejętności takie, aby ich szczegółowe
„przedmioty, były ze sobą w związku,
„a przez to podawały łatwość do objęcia
„przedmiotu tego, o którym dzieło jest
napisane.

Ja w tej definicyi nie widzę warunków definicyi. Sposób wykładania zaś zdaje się być genus proximum, lecz nim nie jest, bo Metoda nie tylko w wykładaniu nauki ale we wszelkim innym działaniu zachodzić może. Differentia zaś ultima w tej definicyi nie znajduje się wcale na stronie Metody, bo związek szczegółowych przedmiotów, ułatwiający objęcie tego przedmiotu o którym dzieło jest napisane, może być i jest także skutkiem porządku. Zatem sam Kan. Koll. chcąc nie chcąc dałeś opisanie metody, [illegible] wychodzące na toż samo, jak gdybyś był powiedział.

Metoda

Metodae, jest to sposób wykładania nauki
sztuki i umiejętności porządnie.
Gdybym się był trzymał ściśle wyrazu
greckiego i słowników wszystkich mi
znanych łacinników i niemców, którzy tłomaczą
Methodus przez wyrazy via. ratio. weise,
Art. Lehr-Art. Eigene Art: Etwas zu thun
cf. Wagner p. 500 Schiller T. II p. 1603. Compen
dium Kurtze Bericht und Unterweisung
cf. Dispondius Calepinus. Diction. Latino-
Graeco-Germanicum Ed. 4ta Coloniae 1678. – Tedy
zdaje się że unikając wszelkiego synony
mowania i przestrzegania a trzymając
się najbliżej greckiego Odos. via, mógłbym
był wyłożyć Methodus przez wyraz Torę
drogę. – A w tem pod odmiennem nieco wyrazem
wyszlibyśmy na Introductio po dawnemu
czyli wprowadzenie w naukę – i uniknęlibyśmy
wyrazu Greckiego, który przez uwagę dla
uwsze pilności trzymania, co niejeden nam nadał,
sam z siebie wyobrażenia nie przynosi,
dzisiaj podług samegoż szkol. zdania,
niejasny nie wyższy, nad samo wprowa
dzenie w przyjmanie i zarazem między
przedmiotami szczegółowemi nauki, wiedzy
lub umiejętności dla takowego onej
wielu jej obrzęża i zapewniania.
Niesprawiedliwie Grauball posądzał
samych polaków o synonimowania wyrazu
prawa ustawy. Więcej to jest przeszkodą
ustawodawczych którzy pisali de Jure Naturae
et Gentium de Jure Belli et Pacis znanych

ich Szan. Koll. prawie wszystkie więc nie
potrzebuję usprawiedliwiać tego wyrazami
ich nazwiskami już dziś. Dzieło Jeniasz
rzeczy widać tożsamość już od lat.
Co się tyczy wyrazu Powód. Autor wyraziłem
był krany przymiotnie nie rzeczownie – się
co rodzaju żeńskiem – i znaczy jedno co
słowne prowadząca czyli wiodąca do Sądu.

Co do Zgo Maxyma woli.

Ja w Dykcyonarzu Schellera wydanym
r. 1796 po niemiecku przez Schulen na
karcie 966 T. II czytałem że Maxyma
znaczy jedno co Grundsatz dla tego
każdziłem więc wyrażów Zasada woli
zamiast Maxyma woli. Bo lubo
ten wyraz sam Maxyma jest używany
w języku polskim, ale z drugiej strony z tym
drugim wyrazem woli staje się niezrozumiałe
dla Polaków nie obeznanych z obarczonemi
ciemnymi.
Oprócz tego sam Szan. Koll. w zbiorze
moich uwagi definicyą Maxymy
rozwinął: Maxyma jest to Zasada
woli naszej. więc się zdajemy zgadzać
najedno.
Dla tego że nie widziałem w jakim znaczeniu
właśnie bierze Szan. Koll. Maxymę bo
Słowników przejrzeć nie był wykładający, podałem
przeto na mocy różne wyrazy do wyboru.
Miałem także przyczynę mniemać że
Maxyma może być jedno co w Łacińskim
~~Effatum~~ Cf. Danet Grand Dictionnaire
François

François et Latin pour M. le Dauphin
Nouv. Edit. 1713. f. 900.) i tłumaczy się
na polskie przez wyrok. Bo w językach
Niemieckim, Francuzkim, i Polskim zdarzyło
mi się widzieć i czytać różne Pisma
pod tytułem Maxym, które z większego
owszem jak tylko z Zasad czyli Orzeczeń
moralnych i Politycznych złożone były.
Że zaś effatum tłumaczę przez orzeczenie
wyrok, i dla tego że effare, znaczy
w polskim orzec wyrzec, i że najlepsze
Słowniki Francuzkie tłumaczą wyraz
swój Maxime przez wyrazy Pronuntiatum
Effatum Sententia (cf. Dictionarium
Universale Latino-Gallicum ad usum
Serenissimi Principis Delph. Nouv. Edit. 1740 Parisiis/ 360.
Nakoniec w dodatku ad Phraseologiam Uni
versam Wagnera titulo Latinitatis ar
tec 1. ocum barbarorum f. 13. czytałem
wykład tego wyrazu taki iżeli go Maxymae
po Niemiecku Maxyma, pospolicie Regula.
Z tąd poszło że mniemałem że wyraz
ten Maxyma mógł być w myśli Autora
tłumacza wziętym za prawidło.
Tak wprawdzie dziwię się z powodów
podanych przez mnie wyrazów, krenta
zgadzam się na definicyę wyrazie
ogólnego Zasady, jakoteż wyrazów
Prawidła i Ustawy, gdyż też same
rzymie ja takie czytam i uznawałem.
Co do 3° względem Skromności
Szczerze wyznać muszę, Że nie
jestem

i jestem zachwiany w moim zdaniu przez
przeciwne uwagi Pana dobr.; ale temu
nie dziwnego bo ten przedmiot dalekiego
głębszego rozbioru potrzebuje. Gallo
mniemania nie tylko dla filozofów angielskich,
krytykowany i odparty on jest ze złym
z całym swoim systematem i od Niemców
francuzów oraz Polaków. jak Pan dobr. wiesz
wiadomo. Ja to tylko powiem że mądrości
Stwórcy nie może być z tobą w sprzecz
ności. Stworzyć człowieka ze złemi
skłonnościami i wyciągać po nim ażeby
był dobrym, byłoby to uczynić gorzej
jak po tyranie, byłoby to uczynić
igraszkę z swojego stworzenia. Może
on się mylić w wyborze, może się jego
wola arbitrium obciągać na to zgodzić;
ale ażeby miał bezwarunkowo skłonność
do złego na to niepozwalam; bo na cóż
by mu się zdała wola? ta wykonawczyni
ustaw rozumu służby sama byłaby
niewolnicą skłonności. Na co nam nawet
ten Prawodawca którego prawom nie słuchać
słuchający, bo go chcieliby radzi słuchać?
nie mogą? Gdzieżby była wolność?
Skłonności czyni tak lub owak albo nie
czyni. Zależałoby to od machinalności
skłonności nie od woli? Ale powie mi
kto może „Dziedzicy się że go czekał
uczynić lub śmierć a przecież
skradnie! — Prawda ale ten człowiek
skradnie dorosły, nie widząc w dzieciństwie
przem

w dzieciństwie swoim, ani przez doświad-
czenie nie poznał, tych pierwszych
stopni nieznacznych, które go do występku
(Kradzieży) doprowadzić mogły. — Że się
nieprawy nałóg przyzwyczajenia w nieczynności,
albo marnotrawstwo zamienił, że się
przyzwoitego utrzymania życia nie pozbył,
niepodobać mu jako niegodziwych
(lub za sposobnością nagłych potrzeb)
chwycić się środków.
(Wreszcie jestże jakowy występek
z którego by człowiek nauczony przez
skutki i przykłady, nie usiłował się
poprawić; jestże jaki szkodliwy nałóg,
z którego by potrzeby wydobycia się
w samym sobie nie czuł, nie uznawał?
Leczto samo nienawidzenie występku,
to samo, ale jeż nastawne, daremne
pasowanie się z nałogiem, nie jestże
dowodem, że w człowieku nie masz
tylko jedna przyrodzona skłonność
do tego co jest dobre, do tego co się
zgadza z prawdziwem jego dobrem;
i że sama tylko niewiadomość, niepewne
widzenie skutków, nie dowidzenie,
przesąd, zły przykład od dzieciństwa
wprowadzają i go wolą w błąd wzglę-
dem wyboru spraw i sposobów środka
w nim złe nałogi.
Co do definicyi skłonności przez Szan.
Kollegę danej, to jest: że skłonność
jest to chęć

jest to chęć łączenia pewnego działania
tej nie mogę poczytać za definicyą
Skłonności. W tem bowiem zostałem
przekonaniu, że nim nastąpi chęć jesz-
cze wprzód znajduje się w człowieku skłonność
i że skłonność (inclinatio) a chęć (volun-
tas) nie są to samo, ani jedno przez
drugie wykładać się nie może. Za przez
skłonność przyrodzoną rozumiem: dążenie
nie uwodzone człowieka do najlepszego
bytu Tendentiam optimam innatam
ad statum optimum. Dążenie zaś chęć
mające do jednej rzeczy niżeli do drugiej,
jeżeli nie jest jeszcze skutkiem woli (arbi-
trium) tedy byłoby skutkiem samej
chęci voluntatis.
[illegible] da się wytłómaczyć w ludziach
do różnych rzeczy, i działań większa lub
mniejsza, podług różnych w nich temperamen-
tów różność. Tej właśnie odpowiada
contrarium niechęć (nolentas). Tak jak
skłonności contrarium wstręt lub [illegible]
(honor). — Resztę uwag przy nay-
pierwszym z Pan. Kollegą widzeniu się
będę miał przyjemność powtórzyć dziękując
mu najuprzejmiej za ten miły widoczny
nałogowy mi literackiej zabawy. —
Zostaję z prawdziwem uszanowaniem. —

Kraków 18 Grudnia 1844.

F. K.

o

Leksykonie Sztuk Pięknych

przez

Karola Soczyńskiego Senatora

w XXIV Tomach

wypracowanym

Słów kilkanaście

napisał

L. w. T. K.

38

~~O Słowniku Sztuk~~
~~Karola Soczyńskiego Senatora.~~

i wykonaniu.

Rękopism, pod powyższą nazwą, jest dziełem pracy, zachodu i nakładów lat wielu, w kraju i zagranicą, przez Karola Soczyńskiego Senatora podjętych. – Pożarem miasta (d. 18 Lipca 1850 r.) nawiedzony, i dopełnionym został nowemi dopisami, które dawne, stały się pastwą płomieni, wraz z zamożną Biblioteką głośnego w Piśmiennictwie bieżącym Autora: jego nader wielkiej osobliwości zbiorami rycin i wyborowego pęzla obrazów. itp. dopełniając ~~[illegible]~~ zajęta, Szanowny Autor, tak dalece posunął, że stanowiąc dziś obszerny Rękopism ~~[illegible]~~ przeszło ~~z~~ 3000 Arkuszy w 24. Tomach in folio złożony, i ~~zupełnie~~ do druku gotowy.

Rzućmy okiem na ten wielki zapas, mnogich wiadomości sztuk nadobnych, mianowiciej ojczystych; dla samia czytelnikom, ogólnego przynajmniej

wyobrażenia

wyobrażenia, olbrzymiej pracy
uczonego ~~Franke~~ autora ~~zajmującego~~. Obejmuje
bowiem:

Historya Sztuki dawnej przedchrześci-
ańskiej i nowszej, w Polsce. –

~~#~~ Chronologja, z datami szczegółowemi.

Mitologja ludów Słowiańskich, a szczegól-
niej krajowa, z obrazem postaci
i władztwa Bóstw dawnych,
i ich ~~przymiotów~~ atrybutów; wiedzy Artystów
i Miłośnikom Sztuk pięknych, potrzeb-
nych. –

Archeologja, zwłaszcza Biblijna.

Szkoły Sztuki malarstwa europej-
skiego, a najprzód w Polsce dawnej
i dzisiejszej, z wywodem wielce
ważnym, ile na postronnych wpły-
nęła, szczepiła ją i tworzą była,
lub przyswojona została. Słowian
napływ i siedziby we Włoszech,
znakomitą odegrały tu rolę, zwłaszcza
w odrodzeniu się sztuki na
południu. – [~~Traktat o Malarstwie~~,

~~Zasadach~~

Traktat

Traktat o Malarstwie.

zasadach pędzla, pomysłu, wyboru
przedmiotu, układu, wyrazu,
Zarysu, światło-cienia, barwy,
~~w tym mianowicie jest najwięcej~~
~~doświadczony~~. itd.

Anatomja Wyższa i Fizyologiczna,
Chemia ~~[illegible]~~ i Perspektywa,
do potrzeb sztuki stosowane.

Pierwsza szczególniej, obejmuje
rękopism Dra Sochyńskiego, na
boskich wzorach antyków, ~~jako to~~
Apollo Belwederskiego i Laokoona –
Herkulesa Farnezyjskich – Wenus
Medycejskiej – Gladyatora
Borgezych itp. sporządzony;
a poglądem na wykład przedmiotu
w Akademij Rzymskiej S. Łukasza
itp. uzupełniony. –

Estetyka, Technika w zarysach
zasad, szczegółach artyście
przydatnych. Tu jest rzecz o
(odnawianiu (restauracji) przedmiotów
sztuki, a to na podstawie
możebnej

możebnej nietykalności i oszczędzania
pierwotworu — (dalej o wyborze
i sądzeniu oryginału, kopij — o
sławnych obrazach — Zakładaniu
Zbiorów — Ich Konserwacji. itp.

Górnictwo, a raczej rzecz podziemia
goi, mechanika, budowle, narzędzia
itp z wykazem mężów wszelkiej
nauki, co w tym zawodzie w kraju od
najdawniejszych czasów
odznaczyli się, zasłużyli i podzi-
wem, nietykalnością urządzeń, ciągłą
cześć odbierają aż do dni naszych.

Środki ułatwiające, Towarzystwa,
Akademije, Odzieła i pisma w
sztukach, wzorami, rysunkami,
plany, mappami i nadewszystko
miniaturami, obrazkowane. — Ostatni
nastep, Księgo-malarstwo, jako najzamoż-
niejszy w kraju naszym i jedyny niemal
świadek, pełen dowodów wysoko kwitnącej
cej u nas sztuki, a w cale dotąd,
przez nikogo nietknięty, zajmuje nawet,
szczegółowe w Słowniku Opisy tworzą

Przedmiotów

(rozumie się) które zaniedbane niszczeją i jak
kolwiek pierwsze i w Zbiorach krajowych
miejsce zajmować powinny, przed wszyst-
kiemi zwłaszcza które: ~~głupota~~ etranżoma-
nia głupotą ~~[illegible]~~ skażona; codziennie po tan-
detach zagranicznych skupiając, w kraj
wprowadza i tak zwane Galerye ~~Obra-
zów~~ z Obrazą Smaku i śmiechem pu-
blicznym – zakłada!.... Kiedyż
u nas, Emancypacya Rozumu!
nastąpi?.....

i przedmiotów, względnie zasad.
warunków malarstwa wyższego:
charakteru, stylu i cech szczególnie
polskich właściwych. — Pisma bądź
krajowe, bądź zagraniczne, o ile nas
tyczą, tu należą. — Dzisiejsze illustra-
cye, album wszelkiego rodzaju
i barwy; również z wykazem przed-
miotów krytycznym, staranniej
i z wszelką ścisłością Uczony Autor
Słownika ~~[illegible]~~ wymienia; nie bez
słusznego żalu; że wiele artykułów,
niedbale ogłaszają, nawet szpecą;
przeistaczają; Mistrzów i daty
opuszczają, a co najgorsza: że,
najważniejszych, niewymienionych
arcy-dzieł sztuki, w kraju szczę-
śliwie dochowanych, Europie dotąd
nieznanych; aż do obecnej chwili
nieobejmują! chociaż: wszystkim
innym przodkować powinny, bo
najwięcej do sławy narodowej i uboga-
cenia pism podobnych służą. —
Kraków, pod tym względem, zwłaszcza
jego pomniki religijne, w naganném
dotąd zapomnieniu spoczywają. — Co
i o innych po kraju rozproszonych
klejnotach ~~[illegible]~~ mianowicie pędzla rozumieć

Biografie Artystów Polskich, następnie pobratymców, a nakoniec postronnych, którzy bądź w Polsce bawili, bądź w czymkolwiek talent swój dla niej poświęcali.

Nieprzeliczony jest poczet artystów i nieprzeczytane są wykazy dzieł skreślonych w tej uczonej pracy Dra Sobczyńskiego wymienionych a ojczystą własnością będących; a mimato jeszcze pozostaje, które codziennym zachodem, na rachunek i rzecz ojczystej sławy, odzyskiwać powinniśmy. — W następie tym wielki jest poczet dzieł nieskończenie rzadkich, wartości i dawności niesłychanej, Europie nieznanych, a wyższych często od cudzoziemskich. Tu należą rysownicy, malarze, rzeźbiarze, budowniczy, inżyniery, mechanicy, miniaturzyści, wszelkich barw i zapraw, osobliwie na

bogatych

bogatych olbrzymich pargaminach. —
Księgo- Listo malarze i piękno pisarze
nieporównani —

Rytownicy z kresami tworów wszelkiego
gatunku, rytów i odbiciów nieznanych
i dotąd przez nikogo nieopisanych
a ojczystych. — Drzeworytownicy
odległej starożytności od pierwiastków
od kolebki sztuki samejże polskiej.
Tu objęci: — Plano- Karto- Kotdro i
Obiejo-ryty, — Tokarze nawet, czyli
Drukarze, o ile z sztuką w styczności
zostają. Tu się znajduje szczegółowy
wykład sztuki rytarskiej — Lito-
Dagero- Foto i Cynko-graficzej. &c.

Złotnicy wyższego rzędu, Emalliery
z pasty i pastellami — Szkło-malarze
z umiejętnością i zabytkami odwiecznemi
w tym ~~zawodzie~~ zawodzie.

Żłobnicy a w szczególe Pieczęcio-
Piętno- Stęplo Numizmo- Pieniądz-
Mistrze, Mennicy — Numizmatyka
i zbiory. —

Odlewcy wszego kruszcu i gatunku, bronzów, spiżów, odział, krat, napisów, itp pomników, nieocenionej ważności i wieku.

Panujący w Polsce, Mecenasi, wielcy Ludzie, co sztuką lub jej opieką odznaczyli się, z wykazami dzieł im przypisywanych. —

Rozdział ten, tym ważniejszy, że niema kraju w Europie, któren by nie ~~[illegible]~~ wrówni, ale w zbliżeniu siedzących poczet Koryfejów, na tronie, tak liczny jak polska, artystów, przedstawić był w stanie; i to ~~[illegible]~~ poczynając od najdawniejszej epoki, skoro już przed przyjęciem wiary świętej w złotomostnym złotowstwie, znakomity Przemysław tron ludów słowiańskich zasiadał, i Górnictwa, jeżeli nie założycielem, to przynajmniej wybornym zarządcą go, technikiem i mechanikiem mniał być, jak o tem podania ludu nam doniosły, ~~wyżej rzeczami~~.

Monogrammata, Początko-głoski;

Znaki lub postacie, szczególne;
(skrócenia, Wiersy - Esy, Kwiatki),
Podpisy (Fac-simile) itp następnie
osobny w naszym ~~[illegible]~~
Lexykun ~~Znalezca~~ Szczególniejszego ~~[illegible]~~
i stosowne opisy, znalazły miejsce.
~~[illegible]~~ miejsce.

Muzea, Galerye, Gabineta ~~[illegible]~~
bać publiczne bać prywatnych
osób w kraju lub za granicą, o ile
Polski tyczyć mogą, w szczególności:
Ces. Petersburgskie, Król. Drezdeńskie
jako przez Królów Polskich założone
Księcia Alberta Królewicza, Stani
sława Augusta, ~~[illegible]~~ i tego
rzesze krajowe a nad inne
świątyń, kościołów, klasztorów,
pałaców, itp przedmioty sztuki i
wraz z żywotami Artystów obco-krajo
wych w zarysach przynajmniej
ich zalety talentu poznać dających;
słowem na zasadzie że wszelka
wiadomość do kraju lub pojedynczych
osób

osób odnoszącą się pomienioną
być nie mogła, i zrządził tym
samym użytek opisującego się
Słownika Senatora Szczyn sługo
tak wielkiej obietnicy. ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
a ~~[illegible]~~ drukiem ~~[illegible]~~ jeż gotowy,
jednakowoż ~~[illegible]~~ niezmordowanej
~~[illegible]~~ Autor ~~[illegible]~~ codziennym
staraniem i dokładem, to ogromne ~~[illegible]~~
dzieło, dotąd uzupełniać nie prze-
staje. W wykazie szczegóło-
wych dzieł sztuki, Autor
przestrzega jak najwięcej
zwięzłości, podaje streszczoną
osnowę, zalety główne, cechy
odznaczające i zasługi w ~~[illegible]~~
pewnym zawodzie położone;
słowem rzecz samą, i część pożytku
a ztąd unika w ~~[illegible]~~ opisach
rozwlekłości stylu i niepotrzebnej
gadaniny... Gdy niepodobna jest
~~[illegible]~~ a zapuszczać się w szcze-
gółowy

szczegółowy rozbiór tak obszernego
dzieła; dotkniemy niektóre tylko
z celniejszych żywotów Ziomków
naszych, i uczynimy wzmiankę
wielkich zasług w obszarach
sztuki przez nich położonych.
Po epoce przed-chrześcijańskiej,
samo przejście do Wiary Stej,
niepospolicie odznaczyło się
Ziomkowie artyści wszelkiego
zawodu a szczególniej w budow=
nictwie, Takim był przesławny
Wojdsko (Woitius. Fottius) Maciej,
co panowanie Mieczysława uświe=
tnił i w kraju i zagranicą; wznosił
bowiem świątynie, Antaszka za
powrotem z Włoch; bo wedle życzeń
monarchy, w miejscu Gontyn, mające
stawiać przybytki Bogu Najwyższemu
poświęcone; umyślnie do ~~[illegible]~~ obcych był wyprawion,
aby wedle obrządku nowej wiary, odpowiednie
wznosił budowle. a Jeżeli to wiekowite,
wyprzedziliśmy inne narody. z które
dopiero

dopiero w epoce nowszej, na tę drogę
doskonalenia się, wstępował poczęty.
Temu to znakomitemu Mistrzowi,
winne są ślady i przestawny a jedyny
w niemczech pomnik budowniczy: Most
Drezdeński, po pokoju Budyszyńskim
wznoszony; któren: aż do obecnej
chwili, zachował nam szczęśliwie
drogie oblicze mistrza naszego,
w całej postaci, na zwiernym ciosie
arkady skrajnej, płasko-rzeźbione.—
Obok tak sławnego mistrza,
historya zapisała i znakomitości
artystowskie kilkunastu ziomków
naszych, co i postronne narody,
wielkiemi dziełami wyposażyli.—
Dość wspomnieć o drugiej stolicy
niemiec ~~Wiedniem~~ Wiedni; ~~w którym~~ w której
Świątynie Pańskie i inne gmachy,
Oktawian, Tobjasz i Mikołaj
Krakowianie, oraz Jan i Jakób
z Gdańska, stawiali — a dalej
czynny i za domem w Orvieto,
Jakób

Jakób z Trzebnicy, a w domu zajęty
Jan z Gilowa; i Krępa z Jan
domierzae: — Baba z reosktom
z Ottonem. Bisk: w Bambergu
i po niemczech budujący. — Oba-
dwaj ostatni byli wychowańcami
dworce Krzywoustego, na którym
w owym czasie znakomitości
europejskie gościły, szkoły
wyższego ukształcenia sztukatu-
W owczas też kwitnęła wszelka
dawna sztuka Polska, bo wszelki-
czona budowa Kościołów, krasa,
ozdoba, zasoby ich skarbców,
mianowicie obrzędów nowej Chrześci-
ańskiej wiary, i jako kwiecie rąk
i talentów wymagające do życia
powołujące, tłum artystów, zakwitu
Ojczysta sztukę prowadziły.. — Taki
był stan rzeczy u nas przed
wieki; taki się rzecz ma jeszcze
dzisiaj

dzisiaj; bo jeżeli kto chce pisać,
sądzić i wyrokować o sztuce
jakiego bądź kraju i miejscowości
niech zwiedza jego świątynie
a do tego i Rzymsko-
Katolickie, bo te jak dawniej
tak i teraz, wszelką poruszają
sztukę, bez swej wspaniałości.
Różnowierstwo, którego Modlenie
są zwykle stosami prostego
kamienia; nietylko nie sprzyja
kwitnieniu sztuk, ale owszem
przeciwnie od szczepieństwem i
ku ich upadkowi i czystości zagładzie dąży.
Tak się stało z mnogiemi
arcydziełami naszych Mistrzów,
które dzikie prześladowanie, różno-
wierstwo, i obrazoborstwo wytępiły,
i na wieki pomieszały! — Chcesz
dotykalne w tym zebrać dowody,
porównaj kościoły naszego Krakowa,
jako teszty jej

odkazali. Dla podwojach Olbrzymich w Katedrze z Obraz: SS. Wojciecha i Stanisława, mash oslatmi egum Monogram.

Słynął i Janko a dalej Marcin i Maciey, ów co Kaplice Jagiellonów, freskami; a ten, co z polecenia Zwycięzcy, ku pamięci wcielenia Prus do Polski 1467, Klejnot Gdańska, Sąd Ostateczny! malował!.. Wszyscy Krakowianie w Sztukach pięknych Nadmistrze! — Lecz nikt bardziey i więcéj, panowania Chrzyowonstego pieczę światłu, Słońce ojców naszych, nie zasłużył się nad Teofila, Arcybiskupa Gnieznińskiego, Dwore Wielkiego Monarchy, wychowańca i powiernika; który: Nieba, bezwzględnie, bezwarunkowo, wyparłszy się samego siebie, domu, rodzinnej mienia, dostojeństw, nazwy, siedziby dziminskiej; i po uposażenia

świątyni

świątyń pańskich; poświęconych Bogu, mówię
chwale Jego — w najgłębszej
pokorze ducha, o łasce pielgrzymów,
puścił się w świat szeroki,
jako: Pustelnik, Mnich, ~~[illegible]~~ i
apostołować —!... Wszelkie wiadomości
sztuk, na tej ziemi ojczystej
zebrane, w pielgrzymkach notatami
dopełnione, światu uczonemu,
jako Księgę pod nazwą:
Diversarum Artium Schedula
odkazał. — Rękopism ten,
nie tylko w ogóle ale i szczegółach
o tych przedmiotach rozprawia,
które najbliżej świątyń
Pańskich, skarbców Kościelnych
i Ozdób dotyczą. Wszelkie nadto
Krajowe wyroby ze złota, srebra,
miedzi, żelaza, bronzu, emalii,
szkła, kamienie drogie, ich naślady,
zastawy stołów, siedzenia,
trony,

trony, zbroję ~~mi~~ i rzędy dawnego
rycerstwa; słowem: o wszystkim
tym pisze, opowiada i rozprawia;
co tylko zwłaszcza w Epoce
odwiedzin przez Cesarza Ottona,
o przyjaźni i opiekę dla swoich
krajów u Wielkiego Chrobrego
starającego się; i których widokiem
zachwycon, w uwielbieniach, koronę
aż cesarską mu oddał, i skroń jego
przybrał. — O tych mówi: wszystkich,
o których współcześni Pisarze,
zwłaszcza niemieccy z pochwałami
podziwem, świadectwa, nam
zostawili; pisze i mówi. —
Kraje dawnej Polski, Ruś,
Sarmacya. ~~[illegible]~~, Arabja,
Palestyna Syryja, Ziemia Słowian, ówczesnego
Cesarstwa Greckiego, nakoniec
Włochy i Francya, przez które
Teofil pielgrzymował, urozmajcą
Rękopism jego; ztąd trafja się
w nim i na wyrazy różnojęzyczne;

nie

nie jednaki o Niemczech i ich sztuce.
niemówi, krom świadectwa: że
jak za chrobrego tak i za Krzywoustego,
wielce podobały się im, nasze klejnoty,
wyroby, i inne dzieła sztuki. Świadec=
twvo ważne, a nawet zgodne
z współczesnikiem Ottonem Bamberg-
skim, które w tym miejscu powtórzyć
należy = Arte sculptoriae,
incredibili pulchritudine, celata
arte. subtilissima. - ex auro,
argento, cupro, ferro, ligno, lapi=
dibusque arte, słowem, to wszystko
wychwala, uwielbia; o czym
właśnie nasz Teofil, mówi, pisze,
i naucza. - Wyrażenia się o
Bogumiła różnojęzykowe; nieznajomość
dziejów polskich; śluby najwyższej
pokory; i tajemniczości rodu, i pocho=
dzenia; niepojęte, niemniej nie
przyznanie przez cudzoziemców,
były powodem, że: Teofila,
to na

na Greka, to Włocha — dalej Szwajcara, Flamandczyka, Lombarda a nawet Niemca pasowali. — Francuzi mieli również pokusę głosić go Paryżaninem, Kartuzem — Inni z klejnotu rodzinnego Róża, ex familia Roseorum, rozmaite powymyślali mu nazwy: Roseo, Rosiero, Roghero, Rogieri, Rudżyjery, Roggieri a nawet Rüdiger! — ..Lessing zapomniawszy o tym, że sam był polskim Ślązakiem Lesznianinem — (z Sycowa) chcąc i równieżego Bogumiła wynarodowić, na mnicha go, z St Gallen Tutylo, zwanym przez Klopstocka, któren nie tylko że w innym wieku żył, ale co większa był podobno Słowianinem. —

Nie można powyższych przeistoczeń łatwiej załatwić, jak słowy własnemi

własnemi Teofila, na wstępie
dzieła jemi skreślonemi; gdzie
wszystko od Boga wywodząc,
nic sobie nie przyznaje i
własnego wypisuje się jestestwa;
z tąd i najstaranniej tawsze
i wszędzie ukrywa Imię swoje,
rodu i znaczenia wysokości, ziemie
święta rodzinnej i bo to wszystko
Bogu Wszechmocnemu poświęcił!
„Ego: Theophilus humilis
„Presbiter, Servus Servorum
„Dei - Indignus Nomine et
„professione Monachi - Indignus
„et pene, nullius nominis homun[cio]
„cunctis humillime discere desi-
„derantibus, gratis (char) offero:-
„Tu ergo, quicunque es, i
„Fili carissime; cui Deus
„misit in cor, campum
„latissimum Diversarum
„artium perscrutari,

non

"non vili pendas, pretiosa et utilia
"quaeque; quae si ea tibi sponte,
"aut insperato, domestica Terra,
"produxerit."

W dalszym a stokroć ważniejszym
rozpamiętywaniu tej wielce drogiej
puścizny ojczystej; jako dalej
uczony badacz starożytności i Autor
~~[illegible]~~ Słownika, — sporządził
w całej obszerności przekład
na język polski, Rękopismu
Teofila, a to według najlepszego
egzemplarza Cesarskiej Biblioteki
Paryskiej, którem i wypisami
z Rękopismu B. Biblioteki
w Cambridge itd. objaśnieniem
i uwagami własnemi uzupełnił
i w Słownik swój wcielił. Zdobycz
ta, dla Piśmiennictwa polskiego
tak pożądana, ważniejsza
jeszcze jest dla sztuki Ojczystej
bo jest rzeczywiście tym jej ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~
Tryumfem

tryumfem, a to z wielu i bardzo
wielu i innych względów, mianowicie
Malarstwa samegoż, malowania
mianowicie Olejnego! które w późniey-
szych wiekach, cudzoziemcy
ku chwale swojéy, przywłaszcz-
czyć [illegible] gwałtem usiłowali.—
Czytajmy słowa samegoż Teofila,
słowa wielkiéy i świętéy prawdy!
które jak o opokę, roztrącają
się wszelkie ~~[illegible]~~ uroj... cudzoziemskie" oto są:
„Artis pictorum, prior est: Factura
„colorum; post: ad mixturas,
„comitat mens tua, curas." W
tym ~~[illegible]~~ Rozdziale mieści się
wielki wynalazek sztuki
dawnéy polskiéy; odkrycie
malarstwa olejnego. i to:
w całéj obszerności, najwyra-
źniéy opisane i wyłożone;
albowiem

albowiem: wylicza najprzód:
rozmajte farby, zwłaszcza
kopalne, u nas odwiecznie
znane i używane — dość przepisy
dokładne, jak się sporządzają
płyny czyli wody malarskie,
wszelkie kleiste, lipkie z gummy
klejów itp — Dalej: jest wyrób
różnych pokostów, werniksów,
malowanie fresków, enkaustów;
całe szkłomalarstwo, mozaikowanie:
Następnie: dokładna nauka
bicia olejów, dla malarzy;
w szczególności: orzechowego,
makowego, lnianego, ~~[illegible]~~
itp. — Naucza przytym i ostrzega
aby były bezwodne, czyste, a
tak: przygotowanego używa
wprowadza w porzy byłych
szczytne tajemnice: Jak farby
olejami zaczyniać; i jak barwy
wszelkie

wszelkie z olejami ucierać, w i to
słowach jasnych. = Crem hoc Oleo
terre: Minium, Cenobrium, aut
quem alium Colorem vis, super
Lapidem – sine aqua – et penicillo,
linies, super ostia vel Tabulas
ete et ad Solem, siccabis – deinde
iterum linies, et siccabis. – Omnia
genera Colorum, eodem genere, oleo
teri et poni possunt; – quoticunque
unum Colorem imposueris, alterum
ei superponere non potes, nisi
prior exsiccetur! – dodaje
i to, że malowanie olejne, jest
dzieciem cierpliwości! „quod, in
Imaginibus et aliis picturis,
diuturnum et taedio sum est!
a uzupełniając naukę, radzi:
jeżeli kto chce spieszniej malować,
używać zamiast oleju, – wody,
gummy, kleju, białka z jaj itp. –
Zaś następnie mówi o malowaniu fresków,
malarstwie miniaturowym, na
pargaminach, pisarstwie, a totem
malarskim i jego wyrobie, Enkaustycznym
wykładą
rzecz wybornie ~~wykłada~~

Gdg

Gdy zaś nie silniey na podźwignienie
i zakwit sztuk nie wpływa, nad
budowę świątyń pańskich, właśnie
w owej epoce chrześciaństwa
pleniącego się w Polsce wszechstronnie
nie wznoszonych, posażonych; i gdzie
(ad exemplum Regis) i prywatni,
po kilka i kilkadziesiąt, jak
np Dunin, fundowali Kościołów! —
niezmiernie ważne jest z tąd
dzieło Bogumiła, bo o całej owczesnej
sztuce polskiej rozprawia, a będąc
i sam czynnym sprawcą rzeczy
publicznej, skreślił i odkazał
nam wielkie dzieło, cały niemal
obraz, szczyt sztuki, jaka w których
się najdowały w Polsce; Malarstwo
i Metallurgja - Docymazya - Kopal
nictwo - Złotnictwo - Sztukomalar
stwo - Emalierstwo z szczególnym
wyrobem sławnej Emalii czarnej, pod
pierwotną nazwą de Nigello opisanej,
~~[illegible] od niepamiętnych czasów~~
przez Włochów dziś niello ~~w Polsce~~ przezwanej,
a w Polsce od niepamiętnych czasów

pospolicie)
~~[illegible]~~ znanej i wyrabianej – nadto: mozaj
kowanie – malowanie greckie – Opus
mallei, nawet i rytarstwo samo,
skrobotytowanie, żłobienia
wszelkiego rodzaju – pieczętarstwo,
sieple, spiętna a nad inne wyrób
i wytwór sprzętu kościelnego, skarbców
i ołtarza klejnoty, organów, niewyjmując;
są w Teofilu składem niewyczerpanych
wiadomości, praktycznie wyłożonych! –
~~wiadomości~~ i wynalazków zasoby,
które w czasach ~~[illegible]~~, nowszej
daty, cudzoziemcy, jako nowe odkrycia,
niby swe wynalazki, za swą własność
rozstawili; jak wiele innych podobnych.
Chwała tedy i wynalazki mniemane,
owych: Giowanich, Janów de Bruges;
Eick-ów, Masacci-ów; Finiguerr-ów
rozbija się i niweczy wielkie dzieło
ziomka naszego. – Słusznie: De omni
scientia picturae artis – artiumque –
diversarum schedula, zwanej! – ...
Przestawne relikwie sztuki ojczystej,
kielichy Dąbrowki – Podwoja gnieźnieńskie,
Wrotnice płockie, kielichy, patera księcia
Mazowsza, ta należą. Co do wyrobów
wyższego złotnictwa polskiego;
wspomnieć

wspomnieć tu należy i owo, że staroż
drogo-cenną skrzynię z wysada dawnej
sztuki wykonaną — o tych obszerniej
Teofil z zachowaniem nazwy ojczystej
scrinia rozprawia.—
Ta, którą Ryxa Królowa z kraju wyjeżdżając,
z sobą zabrała. Klejnot ten jeden
z pierwszych w Europie, pokazują
obecnie w kościele Katedralnym
w Kolonii! Za którą Kapituła tamtej-
sza, uroczysty pogrzeb i nadgrobek
Ryxie sprawić nie zaniedbała. —
Napis pomnika jest: — Anno
Dom. incarnati. M.L.VII. 2. Idus
Aprilis. Richeza Regina. Ab
Annone II sedis hujus Venerabili
Archiepiscopo, praesentis Ecclesiae
fundatore, cum ingenti totius
Cleri populique frequentia, honorifice,
sepulta est, et per ipsum inducta
pontificem, duobus ornatissimis
praediis S.P. collatis. Nono Kalendas
Aprilis obiit. — Wszystkie te
pamiątki jak i inne ojczyste,
obszerniej nasz autor [illegible]
w Słowniku, opisał i wyjaśnił. —

Wiadomość

wiadomość o Saxie (Dux Poloniae) i jego
Brakteatach, głośnych w Numizmatyce, które jako Namiestnik
Królewski, szczęśliwie wojujący
Brandenburczyków, na potrzeby wojenne wybijał
i od siedziby swej Jaczo de Copnik
pisał się; o Duninie, i dziele nowym
Professora Rabe (Jaczo von Copnic,
Eroberer der Feste Brandenburg
ein Polnischer Heerführer), nadto
o pomniku dziś istniejącym owej Epoki
przypominającym; o Słowniku
przez nas opisywanym, masz gotowe
bogatej wiedzy rozprawy. —
W liczbie mnogich biografij, najobszerniejszym jest żywot nieśmiertelnego
a wszechstronnego Mistrza
nad Mistrze Ziomka naszego
Wita z Krakowa Stwosza
Szkoły Polskiej własnej w Ojczyźnie
i w postronnych Twórcy, Zaszczepicy,
Rozkrzewiciela, którego poczet
arcydzieł wszelkiej sztuki, opisy,
geografia, dwieście i więcej arkuszy
zajmuje,

pomimo tego, że owychże wykazy w treściwej
osnowie są opisywane —
Wit Stwosz Krakowiak w epoce
przed Michałem Aniołem i Rafaelem,
wytacznie na całe Chrześcijaństwo
sam jedyny Mistrz! — nieprzeliczonemi
dziełami całą Europę bogacąc;
Ojczyznę, rodzinne miasto, arcy
dziełem, cudem sztuki, Wielkim
Ołtarzem Panny Maryi, uposażył!
Świadek to wielki, najoczywistszy,
że w ów czas w Europie, na wyższym
stopniu oświaty i wprawy stałej
nauki i sztuka w Polsce, i po dziś dzień
mimo jestestwa wieków, równego dotąd
nie wydała dzieła. — Wielkie Wita
rzeźbiarnie w Krakowie a następnie
w Norymberdze, gdzie porzeszły rąk
i wydawały uczniów, po całej Europie
sztukę polską roznoszących —
Budownictwo, Rzeźbiarstwo —
Wzorownictwo — Odlewnictwo — Rytownictwo
~~Stwo~~, wraz z Złotnictwem wszelkiej,
rysunkowości, Malarstwo — Emaliorstwo
ze Szkłomalarstwem wyższym —
dalej

a dalej Mentalier bogactwo, przepych,
z ~~kardem~~ wyrozmajconym Księgo i Listopędzlowaniem
i sztuka najwyższej powszechnej
Kaligrafii, Mappografii, i Mechanika
sama której jako Magister Artium
wysoce posuwał - nauki nakoniec
pomocnicze, były dziełem i tworem
nieśmiertelnego starego Męża, i po
nasze czasy, po tylu ubiegłych wiekach
odkazane świetnieją, i podziwem
póki świata starczy być nieprzestaną!
Jakoż przez arcytworu wspomnionego
Ubóstwienia Maryi! pomnik również
olbrzymi, jedyna perła sztuki wyższej
naszej i najpierwsze na całe
Niemcy dzieło dłuta Wita z Krakowa
jest Grobowiec Maxymiliana
Cesarza, o kilkudziesięciu kolosach
bronzowych (w Insbrucku) i przez
wielu innych nieprzeliczonych dzieł
wszelkiej miary i materyału, jako to:
z drzewa, marmuru, kamienia,
alabastru, bronzu, drogiego kruszcu,
kamieni, pereł, kości, borku (bursztynu)
po zbiorach

po zbiorach i Kościołach Europejskich
napotykanych. – Temu winni śmy i
wytwór wysoko przeżbowanych widoków
planów miast i Kart, topograficznych,
dziś za nowości przez cudzoziemców
ogłaszanych; chociaż są prostym
naśladowaniem wytworu naszego
Mistrza.. Temu zawdzięczamy, Kolosalny
posąg Zbawiciela Ukrzyżowanego,
w którym pierwszy Wit, niezrównanym
dłutem, oddał wielką tajemnicę Słowa
i życia nieśmiertelnego, w jedną całość
Oblicza Zbawiciela skojarzone.. A które
powszechności równie jak wyznawcy
Sztuk w Krucyfiksie owym Kośc. S. Sebalda
w Norymberdze, od wieków podziwiać nie przestają.
wszelki zaś talent i zdolności cudzoziem
ska już czwarty wiek temu, próżno się
mozoli, by ten cud Szkoły Polskiej,
w wiernym naśladowaniu sporządzić. Tak
jak ośmdziesiętoma, z pierwszemi świata
posągami, Appollo i Laokoona Watykańskiemi!...

Żywot nieśmiertelnego Ziomka naszego
uwydatniają i dzieła
Stwoszinskich a Synów jego – Stanisław
i Marcin z Woitkowej, a Wit, Filip
i Krzysztof

Heżyny

Krzysztof z ~~Heżyny~~ zrodzeni; pierwsi
dłutem, drudzy piórem uwiecznili pamięć
ojca swojego. — Piórem mówię: bo idąc
śladem rodzica wielkiego, co przeszłem
dłutem ~~[illegible]~~ sztukę polską
w XV^m wieku w Niemczech z dwoma
pierwszemi wprowadził, i narodu
sąsiedniego był nauczycielem
tejże drudzy również sztukę
pisania wyższego, wymyślnego,
od ojca powziąwszy, pierwsi i następców
za Cesarza Maxymiliana wprowa
dzili ją, nauczyli, wzory wypisali;
~~[illegible]~~ te alfabety, pisma kaligrafij
kancellaryjnej, dyplomatycznej, gabinetowej,
i handlowej, już wiek czwarty w Niemczech,
wprowadzone, wyuczone, aż po dziś
dzień troskliwie pielęgnowane i w
pierwotnej świeżości i całości, bez
przerwy są używanemi a to po wszyst-
kich Niemieckich krajach. — Za takie
to, nauczycielstwo, Stwoszyni się
~~[illegible]~~, nie tylko w poczet
szlachty niemieckiej przez Maksymi-
liana policzeni i wpisani, ale nadto
i Dyrektorami.

Dyrektorami mianowani byli Kancellaryi
Nadwornych; Professorami, Rektorami
Kilkadziesiąt Instytutów Kaligraficznych,
rządowych, po niemczech ~~założonych~~ zaprowadzonych;
z kąd nieprzeliczeni w szkole wychowańcy
i urzędnicy; którzy wszech stronnie,
ową sztukę polską, wyższego
kreślenia wszelkiego pisma; że takiego
Łamanego (fractura) rozpowszechnili!..
— Obszerniejszą o tem wiadomość ~~[illegible]~~
~~[illegible]~~, z wymienieniem celujących w
tym zawodzie wychowańców i decyfrantów
uczony nasz ziomek ~~[illegible]~~
w swym Słowniku podał. ~~[illegible]~~ —
Ile szkoła stylu polskiego i na stan
dzisiejszej skulptury wyższej, przychi
znej, Chrystyanizmu, wpłynęła, z jednej
lecz ~~[illegible]~~ ważne przytoczę z Autora
~~Słownika~~ zdarzenie: — że; bytność
w Krakowie sławnego Thorwaldsena; —
który: zaprowadzony przez Senatora
Sobańskiego przed Ołtarz Ubóstwienia
Maryi, tak Boskością, szczytnością
jego był zachwycony, że od tej uroczej ~~[illegible]~~
chwili!! poniże, ba twórca chwalcą pogan
skich;

dłuto; zwrócony na łono Rościołoe
Rzymskiego; śladem naszego
Mistrza Mistrzu przeszczając się i
od tej pory może, najcelniejsze
religijne ciała sam o sobie wyrzekł
arcydzieła, których rozpoczął!...

Pominąć tu niepodobna i niektórych
innych szczegółów, stawy Wita
tyczących, a wyptywem mniemanego
postępu, odrodzenia sztuk u potron-
nych będących, i można tu o pięknym
wypadkiem dziele naszego Mistrza;
które: dla tego że było rzeźbione
zgruchotane i na pastwę robactwa
w kruchcie ciemnej, zgniłej, porzucone,
z upiecionym gratów przywalone, i lat
kilkadziesiąt gniło i butwiało!
tak dalece, że gdyby nie Najdo-
stojniejszy Opiekun sztuki:
Król Ludwik I. co przypadkiem o
tym usłyszał — wygrzebać, restau-
rować, i wpośród świętymi uwawrzenia
Norymberskiego, zamieścić go
kazał; — już nigdy więcej, jak wiele
podobnych

podobnych arcydzieł naszego Ziomka, świat by mógł oglądać? Jest o tym też ~~[illegible]~~ mowa: o pysznym, olbrzymim Medaljonie w drzewie przebijaną robotą cudnie rzeźbionym Ave Maria, zwanym! –

(~~Misjonarz archiwariusz w Norymberdze~~) Innym, a również oburzającym czynem jest, spekulacya miejskiego M... który obałamucił i rozgłosił: że w aktach Norymberskich, zapisano: jakoby † Majster Wituś, dopuścić się miał na schyłku żywota, fałszerstwa Wexli, za co przewleczeniem koła żelaznego, przez policzki był ukaranym.. Inny z mieszkańców życiu Mistrza naszego wątpliwym szczegół niesie podobne i spowodował Senatora Szczyńskiego do ~~[illegible]~~ na miejsce; odbycia umyślnej podróży i zniewolenia początkowo pisma, do przedłożenia mu rzeczonych Aktów Malicioso zwanych. Lecz ~~[illegible]~~ o zgrozo: próżno! tych tużnej, żadnej cechy karthi, świeżo nagmatwanej! żadnej cechy dawnej urzędowej nie mającej, nic podobnego ~~w~~ w Aktach

~~nie podobnego~~ w Aktach ~~[illegible]~~
nie znalazło się. A taki Żła wola
Oszczercy M. okazała się być
widoczną!... Za podobną to frymarkę
aktów, wspomniony Straż papierów,
sądzony i odpędzony został. Jest
to ten sam Urwis, który, z góry
za poszukiwania Aktów i kopie,
taksy wybierając, sobie a samom
swoim zadosyć uczynił...

Nic pocieszniejszego, jak czytać
u nas zwolenników obczyzny,
rozprawiających o sumienności
gruntowności i znawstwie autorów
cudzoziemskich; a tym czasem, nic
pospolitszego, jak ich nieudolność,
Kłamstwa i grubą niewiadomość rzeczy,
o której piszą, lub rozprawiają;
nieumiejętność dziejów, niedbałość
na chronologią, płytkie o sztuce
wyobrażenie, brak wiedzy,
wyższej [illegible]
że w owym czasie, kiedy on żył,
nie rzeźbiano modeli z gliny, ale
wszystko z drewna wzorowane
przez niego uszło następnie
~~do Ostojni~~

do

Odlewni
do ~~blaszni~~ bronzów; były powodem:
że wszystkie bezwzględnie (dzieła
Arcy-Mistrza Europejskiego a jedy-
nego w ów czas na całe chrześcijaństwo po[illegible] podzię-
dnej czeladzi, odlewaczom prostym,
a nawet mosiężnikom, tak właśnie,
jak gdyby to sztuka a rzemiosło
wszystko jedno było: — i Tak się
~~się~~ stało: nietylko z kolossami
bronzy ale i Maxymiliana i z Krakowskiemi
i z samym sławnym pomnikiem
Ś. Sebalda; których pomimo akta
urzędowe, kosztorysy, kontrakt, a nade-
wszystko wyraźny z Monogramem 1488 r.
[illegible] Wita z datą
i wyraźny nakoniec czeladnika
w odlewni Wita pracującego napis
na formie z modelu z dziełem położony;
(Wischer Rothgiesser): zastępienie;
mosiężnika tego, rzeźbiarzem,
Modelatorem — Arcy-mistrzem
sztuki: ogłoszono; jakiem on własnie
nigdy nie był; co świadczą najlepiej wszystkie
odlewy jego, przez niego z innych
~~[illegible]~~ modelów sporządzane; a wysoki
stopień

stopień prostactwa, i nieznajo-
mości sztuki-rzeźbiarskiej — nosząc ! Oddając
hołd prawdzie, ! zasługę i naukę
męża; budowniczego Heideloffa
z uwielbieniem wspomnieć
należy; że on pierwszy wystąpił
w obronie nieśmiertelnego Pomnika
naszego, a wyższy nad pochlebki,
Kunsztu napiętnowani sobie, przez
głupotę pomieszaną wiele pięknych
i szczególnych dzieł naszego Mistrza,
na niepamięć, poniewierki skazanych
i od zaguby uratował. — A tak
stał się, spółziemców swoich
Apostołem prawdy...
Apostołem o obrazach,
To co powiedziałem o obrazach,
powtórzyć muszę i o wszystkich
utworach, z marmuru, kamienia
lub drzewa, które nieświadomości
rodzala, i nieznajomości lub uprzedzeniu, podobnież
różnym a nawet prostym kamieniarzom,
jakim był np. Kraft o którego
imieniu w ów czas nikt i nie
słyszał)

słyszał, bo nigdy nie był Rzeźbiarzem,
poprzypisywała; — Zapomnieć się
pismaków cudzoziemskich, tak
wielkim a nawet ~~jest~~ jest śmiesznymi
że nawet kazali Mu wiele dzieł
nietylko dopiero za schyłku żywota, kiedy
odejmował robić, ale nawet i po
śmierci takowe, wykonywać! —...
Zarozumienie; najmniejszego
nie ma przy tym względzie i na
szkołę, styl, układ, wyraz, epokę,
historyą, chronologią, a mianowicie
osobiste wyłączne
znamiona i cechy, dłuta
naszego Mistrza; wszystkie
Jego dzieła odznaczające się aż od Oł=
tarza Maryi, już w połowie
XVgo wieku światu objawione...
Wspomnieć tu wypada i to, że za granicą
nietylko że nie znają najważniejszych
dzieł naszego Arcy-Mistrza, ale
co gorsza nawet utrzymują: że nigdy i nic w
marmurze, kamieniu, albo też nie
robił. — Ta to, gruba ciemnota
w dziejach

w dziejach sztuki, była powodem, sarężego a Kominicznego wypadku, o nowo odkrytym pomniku, arcydzieł sztuki teeutońskiej; drzewami, rzeźbami rozpowszechnionym! — co wszystko skończyło się na śmiechu i dziwo=nach publicznych. — Do temu złudzenia dał początek, nasz spokrewnemu, przestawny Sarkofag Kazi=mierza Jagiellończyka z marmuru Kwiecistego Karpackiego, dłutem nieśmiertelnego Szomka naszego w r. 1492 wykonany i podpisany i monogrammowany. Tu należą równie w Norymberdze podziwiane Cyborium obelistkowe z piaskowca naszego z posągami Wita samego i Stanisława Syna, w wykonaniu dzieła Ojcu pomagającego — — Stacye sławne i Chrystkosrzelne, z po=stacią Stanisława, a piersiami tegoż Stanisława, a nakoniec przez wielu innych i piękna Płaskorzeźba nagi tamtej strej mystkiej

4. 59

miejskiej, przedstawiająca [skreślone]
sławnego obywatela Krakowskiego
Turzona, expedycya towarów
zajętego; gdzie nasz Stanisław
[skreślone] (Stwoszynski), po Krakow-
sku ubrany w magierce, na uchu,
służbę (Rażnika), gwiżdży podającego
pełniący, paraduje — Dzieło to,
wybornego dłuta, w upominku,
osobiście, mężowi tamtejszemu
w r. 1497 Wit podarował. — Wspo-
mniony przyjaciel Wita: Turzo i
którego w kolosalnej postaci Maryi
w kuchownym uśmiechu będącej,
w Wielkim Ołtarzu
dzierżącego, w [illegible]
Panny Maryi widzimy, w tej
tu przed rzeźbie, jak najtrafniej
aż do szczegółów jest ponowiony. —
Na zakończenie wspomnieć
miłośnikach dziełach Wita z
Krakowa, obżałowali, nie znajomości
sztuki i nietolerancyi różnowierczej;
i w tym

i w tym mieścimy, że wiele i ważnych
rzeźb dawnego dłuta, podobnie
jak wspomniany od nas Różaniec
w najwyższym zaniedbaniu i przez
Senatora Sobczyńskiego podjęte
dowanych, znajduje się ocalenia
zbawienia swego oczekujących;
nie tylko w Norymberdze, ale
i w kilkadziesiąt innych miejscach:
Wrocław, Lignica, Zwickau,
Bamberg, Magdeburg, Blaubeuren
Schwabach, [illegible] napotkaliśmy. –
Między żywotami obcokrajowemi
Wielki Rafael, a między pobratymcami
współzawodnik jego sławny
~~współzawodnik~~ Tycyan, najobszerniejsze
miejsce p. Wiele zdobiakowa we
Słownika Sobczyńskiego zajęli miejsce.
Pierwszy nie tylko przez niezmierny
wpływ na sztukę naszą, ale i z powodu
stosunków z Polską, z wszystkimi
z uczonemi jak Kopernik, Erazm
Ciołek, Korycki, wychowankowie
lub wyręczyciele jak Tomasz z Polski,
Krocki

Ostrzeżenie
dla Drukujących

Ołówkiem czerwonym odznaczone, drobnieyszym mają być drukiem, i to całemi oddziałami per extensum porządkiem liter abecadła, to iest: razem wszystkie Imiona pod Aaa.

Daley pod Bbb. & & & oddzielając szczegółowe nazwiska Kreyskami czyli kresecz-kami iak napisane iest.

Jorzewroić

Chrocki, i Grecki, ale nakoniec z
powodu, iż Arcydzieł przeszła jego,
którémi Polska jest uposażona;
~~nie jedno słowo, zapasło w słowniku~~
~~artystów~~ — Krajowy z resztą poczet,
Artystów obcych z tysiącami ich
dzieł, w oddzielnych Artykułach,
Autor Słownika, staranny i uczony
przegląd uczynił. — W tym drobnym
naszym pisemku, ani [illegible] czas
ani miejsce, byśmy sprostać mogli
ich obrazowi, a tak zniewoleni
jesteśmy tylko prosty ~~[illegible]~~ tylko
[illegible] zatrzeć [illegible] Poczet
danych szczególniej Mistrzów
z których imię wypisane; bo tym
jedynie sposobem, (skreślony zarazem
jasne wyobrażenie, o ogromie
damy bogactwie i ważności wspomnionego
całego Dzieła. — Oto są imiona niektóre
znakomitszych Artystów, których żywo-
ta po szczegółach opisane są
Adamowic — de Mgno [illegible] (Wielki
Xiąż) (Księgo Malarz — Listopisarz
Odlewacz
1337 r. Drukarz — Malarz —
Głosek — od r. 1470 do 1580. —
Abraham. Bronzownik. 1155.
Albertus

Albertus. Pictor. Polonus. 1462. —
Wojciech i Jan Siedmiogrodzanie
(od Düreny), Dürerami zwani. —
Andrzej Mozajka sz 1200. Mal. Krak 15
Stolnik Krakows i 1648 r. —
Altavante. Miniat ~~W.~~ Warnerczyka
Arlerus Polonus Osle. Bud. Kość.
(Kated. w Pradze r. 1380. —
Antoni z Berna (Pielgrzym) Bud. 1540 r.
Arciszewski Inżyn. Żeglarz. admir.
Anna Zygmuntowna Amat. Rys. —
Aigner ~~Budow~~ Piotr. Bud. Królewsk
Albetrandowie. —
Antoni Bazyliani z Sepraśla Amat.
Malarz Lakierów Chińskich do Mozajek
wynalazca ~~1770~~ — 1773. —
Badyl. Malarz w Krakowa 1480. —
Bajer Melchior Stol. Krak. Zygmunt. k. p.
Bartys Mal. Krak. (Zeitblom) 1448 r. —
Bartolomeo Florent. i B. Castiglione
Bud. 1530. —
Bartko Monetarius 1368. —
Baczkowska D. Mal. 1538. ~~Bartła Jan~~

62

Basta Jan z Żywca Budow. z XV wieku.
Bartłomiey Szktomal. Bud. Mal: z XV w.
Bemowie Krak. sławny Księgomal. Miniat.
Rzeźbiarz i Brązownik Menniczny
z województwa zwany Peham od 1415–1500.
Beniakowic Brązownik 1450, i Menniczny
z 1335.
Bernard z Torunia. Steplomistrz 1330.
Bink. ~~Rzezn~~ Wita ~~[illegible]~~ z Krakowa.
Bucior z Olkusza sławny Mech. Hydraulik.
Błaż Mal. Kr. 1434 r.
Bojerowicz Ryt. z XV w.
Bogor Presb. Kr. XVI w.
Bonarowic Ezajasz Rys. Freskmal. Drzeworyt: 1420 r. i B. Jan Mech. Inżyn. Balistyk Zygmunta I.
Brunsberg Bud. XIV w.
Buchnicz Brąz. Zyg. Augusta.
Burka M. Kr. XVI w.
Baranowski Stanisław. Księgomal. Pięknopis 1584.
Broniewski Georg. Mappograf. 1620 r.
Budzick (Budzik) Wenda Mal. st. 1630 r.
~~Bona~~
Bęc. Bencz. Bencla u obcych Penz
Ojciec i Syn ucznie Wita ~~[illegible]~~.

Bona Sforzia, jey wpływ na sztukę polską — cudzoziemczyzna. —

Bonifacius z Sebenika słowak. Ryt.

Znak. 1550 r. i B. veneziano przestawny

Mal. Szkoły naczel. słowian. —

Bazgierowie (Znak: Józef i Melchior

Listop. Rys. Franciszkanie zeszyt. w. —

Boratyński Malarz tegoczesny. —

Bocholców, Brodowski tegoczesni artyści.

Clovio Macado słowian. Znak Miniat.

— —

Z XV w. —

Cino Lombardus słowak. Monetarius

(Króla wacława. 1296 r. — — —

Cadoszyc (Kadoszyc) Korczyński Miniat.

— —

Kaligraf 1455 r. —

Anverius Mappys. Geograf. 1600 r. —

Caraglio (Karalinski) Zygmunta I Rysownik

i sławny Steplsm str. — —

Costraj J. Ksz. Sb. Augusta II. (kozdrajski).

Chodowieccy sławni Rysownikow. i Malarze.

— Miniat. Daniel i Gotfried. polacy — —

Chyl drzewor. 1570 r. — — —

Cornel

Cornel Rzeźbiarz 1330r

Cyrlik Mal. 1330.

Czwyr Mal. Krak. XVI w.

Christan Krzysztof. sławny Malarz Krak. Krak.
1330. Obrazy jego w Katedrze z Monogram
mem.

Canaleto. Canavesi. Casanova.

Czajkowski Karmel. Mal.

Czotkosz. Szymon. Felix. Franciszek
Krakowianie, sławni sztlomal. 1550 r.

Chotomski Amator.

Cholewicz Akadem. Restaurator Obraz. Rys
i Malarz.

Czartoryscy Mecenasi i Amatorowie. ~~1811~~

Długosz hist. Księgopis Liściomal. Miniat.
Długosz Mal. ~~Krak. jego Obr.~~ histor. Krak.

Dyonizy Mal. i Bud. Krakowsk.

Dobrzański Mechanik.

Dollabellowie Mal. Krak.

Domenico

Dominico Veneziano Włosjanin. —
Dorohostajski Filippik Rys. —
Dresla Mal. Krakow. — —
Durynki Krakowianin Księgomal 1448. —
Dolman Bronzownik. — —
(Dziwak Mal. Krak. — —
(Dziedus zycki Jerzy Okolniczy. Rysownik.
(Kaliq. jego Veterynarzia Polonorum. —
(Dzwigon Kartiez. Księgomal. dawny.
Delagrenee (Fiermiccy) Rodzina —
Artystów, z polski. — — .
(Dekan z Leszna Bud. Zygm. III — —
Domejko Inżyn. Mineral. Dyrektor Kopaln.
w Ameryce Rysownik tego czasu. —
Dąbrowski Jenerał. Amator. Mecenas.
Dzierzewski Heraldyk. Rysownik. —
Dalberg Guber. Josfl. Rysownik. —
(Dalkelm Bud. Inżyn. — Dalke Rysownik.
Dandyni Prof. Malarz — —
Dankwart

Dankwart Bud. i Krzyż. Jana III —.

~~Danner~~ Dankiert Łowie ~~(Dancker~~, Kornel i Henryk. Malarze —

Denner sławny Malarz Polski —

Erazm Ciołek Mecenas i Amat. —

Enzych Rzeźbiarz 1490 r. —

Enoch Menniczny — Ę. ki XIV i XV —

Elesterowie ~~Ę. ki Pieczęć z XIV XV w.~~ —

Falk Walk sławny Oprzyjęty Rysownik ~~Rysownik~~. Malarz —.

Falezowski Menniczy Rysownik 1580 r. —

~~Faust~~ Faust Jan (Twardowski)

Felix z Krakowa Sztychmalarz 1540. —

Fioły Świętopełki względnie Sztuki 1370—1523. —

Fist i Fista Matei Mal. 1446 r. —

Floryan Mappograf 1500. sławny Malarz

Malarz Franciszkan ~~a~~. — —

Fiszery z Wiszery Ort. Krak. od 1412 —

Fontannowie ~~XVI~~ w. —

Fredro Max. Polityk. Taktyk.

Balistyk. Rysownik — —

Fortius = Wojsko — —

Franciscus de Ciscia Pictor —

Franczko Mal. Krakow. 1416 —

Frankstyn i Francesco ~~o stat~~

Bud. Zygmunta — —

Frastak Bud. Rys. Antor. — —

Frydrychowicz Dominikan Krak

Amat. Malarz — —

Falmiesz Botanik Rys. Drzewrysta —

Foxowie między temi Księżak z

Obrona Rys. Mal. i Dawny Fox

Złotnik Krakow s. 1540 r. —

Gizelda Księżni Rysowała i ~~R~~

szyła bogate apparaty r. 1037 ——

Gelert z Mor~~awy~~ ungi uczeń Wita ? ——

Gostkowski Woje. Inżyn. Rysownik

Miner. Autor. 1610r. —— —— ——

Gabriel z Chełma Naucz. Wład. IV Rys. —

Gera Jakób Słowianin Mal. XIII w. —

Gierlach z Gerlachowej Hydraulik sławny

(Kazimierza W. — (: Lech = Gór) — —

Giera Gierhard Rad. i Zagranicą czynny

r 1248. —— —— —— ——

Glatz Mal. Krakows. 1413 — — —

Glinia Stolnik Olmuski Rys. ——

Girzyk Mal. Kr. ——

Grodecki Wacław Rys Mappograf

r. 1550. —— ——

Goślicki Wawrzyniec B. P. [illegible]

~~[illegible]~~ 1600. — —— ——

Gładysz Jan Mechan. Matematyk

Górniczy 1400 r. i Malarz — ——

Głotow Jan Brązow. Monetniczy

1457 — ——

Głogowczyk Filozof Kraniolog

Rysow.

Rysow. Drzeworyt. Jego Zwolenniy
Gal. Spurzheim – Lavater. &
Gumiełkowie (Kumelskie) Bud. Mal.
Gómołka Mik. Staw. Muzyk
Pięknopis. 1584 — — — —
Goraszczyńscy Jan i Adam. Rys.
Ryt. Mal. Miniat. r. 1490 Staw=
Goreczynowie Jan i Aleksander Histor.
publicysta. Heraldyk. Rys. Ryt. —
Greb. Mal. 1580 — — — —
Gindra Mal. Bronzownik 1579. —
Gocki stawny Emaliernik 1440 r. —
German Mal. Inżyn. Mappogr. Rysow — —
Mad. 11.
Germain Piotr. Złotnik St. Leszczyńskieg.
i Augusta II — — — —
Grzegorz z Wilna Bronzownik. —
Goczemski Adam Rysownik Rytownik
jego Atlas Anatomiczny. — — —
Gucewicz Staw. Budowniczy. — —
Gattowie Rzeźb. Krakowscy. itd.
Hallerowie Drukar. Rodzina, Ojcowie, —
Hanko Jan Mal. Krakow. 1338 r. —
— Hemling

z Sam)
~~Memling~~ Memling z Memla. Mal. 1470 r.
~~Herezoe Gadyn~~ Bronzow 1235; z Radodry
Franciszek i Józef Radwisławin Mal.
~~Herda~~ Mal. 1510 r.
~~Hewelinsz~~ staw. Astronom. Artysta, Uczeń
i przyjaciel Falka.
~~Hecht~~ Mal. Krakowskiem 1526. Ernest
Medalom Aug. Aug. IIIgo.
~~Hoderman~~ z Bydgoszczy Menniczny.
~~Humnicki~~ kr. Amator Malarz ~~Figuryczny~~.
~~Hoszapfel~~ (Plonka) Rzeźb. Gdański.
~~Hondyuszow~~ Rodzina Artyści.
~~Horacyusz~~ Art. Krakowscy i Rodzina.
~~Hornik~~ Górnik Kryłownik 1550.
~~Hoffhalter~~ drukarz Sweetski
~~Haskowski~~ Józef Kan. Kat. Krakow.
Księgo-malarz z bb. Patronów Polskich.
~~Herder~~ Poeta Nadwiślanin (z Morungi)
Autor a Geszicz.
~~Halszka~~ Mal. Krakow. 1573

Jadwiga Krol. Pol. Amat. Opiek. Sztuk-
Artys

Rysi. szyta apparaty kościelne etc. — —
Jeż (Jeszo) Bud. 1230. — — — —
Jakób z Widomy Spilimbergo Krzeb.
1428 ~~Siedmiogrodzianin~~ — (Lucius) —
Jakób Siedmiogrodzki Conrad ~~Lucius~~ Drzewr. 1540.
Jakób z Trzebnicy Bud. Pol. i w ~~Wrocławiu~~
~~czynny 1200~~ 1200. — — —
Jakób (Wrzesbrig) z Gdańska Bud. i w Wiedniu
czynny od 1212. — — —
Jakób ze Skały Bud. 1470. —
Jan z Kolna Żeglarz sławny Polski
Inzynier. Rysownik, co pierwszy
przed Kolumbem Amerykę odkrył, i
i nazwał Labrador, Terra Labonis.
i Drugi Jan Kolmanin Krezbiarz
i Za granicą czynny XV w.
Jan z Gdańska Bud. Pols. i w Wiedniu
od 790—821 czynny.
Jan z Koszyc (Spilberger) Mal.
Jan z Kościany Księg. Mojat. 1460.
Jan z Urzędowa Michałowicz Bud. Polski —
Jan z Szamotuł (Jonston:) Sławny
naturalista

naturalista Lekarz Rys. Autor. —

Jan z Borna Morawczyk Drzeworyt-
nik dawny. —

Jan z Latowic Listopisarz 1514
rodem Wita —

Jan Marek Karmelita Kraków M. 1500. —

Jan z Widowy — współkolega Tomasza
z Pol. Mal. w Rzymie. —

Jan z Lichowa (Bud. 1519 r. —

Jan Wielki Mal. Krakowski w Niemczech
cyny, od Chełmna Culmbachem
przezwany, jego [illegible] uczył się
w Krakowie i w niemiec. —

Jan z Nissy Kazimierza Jagiellończyka
Malarz Krakow. —

Jan de Twardosia Mal. Krakow. —

Jan de Krakowia Sztkomalarz

Jan de Stobnica Astr. Rys. Mapp 1519 —

Janusz Rys. Archit. Pieczęci XV w. —

Jortannowie Mech. Zmyn. Gdańszczani 1480. —

Jarenus Mal. Krakow. —

Irena Słowianka dawna Malarka. —

Janusz Szala Drzeworytnik dawny i dzisiejszy —

Jerzy Sztkomalarz (Krakows. 1500 r.

Janek

Janek Janko Księgmal. 1380 i Rzeźbiarz
jego brat.
Joahim Mal. Krakow. 1500.
Jorg Georg Bud. 1500.
Jerzy Ryba i Jerzy Nomina Bud 1420.
Ibrahim Effendy Drek. Drzeworyt
w Stambule.
~~Jonston albo Jan z Szamotuł Ant.~~
Janosowa Małgorzata z Starygrodu
Polskiego Malarka zgiętkowa
zwana.
Józef z Gdańska Bud. pol. 1345, za
granicą czynny.
Janowski Stani Bud. gór. Bocheński 1600.
Johannes Maria Rzeźb. kraj 1500 r.
Jr N Naduwisłanin Bud. z XV w.
Justus Decius i Jost Ludwik
Nad Mennicami.
~~Iwo~~ Odrowąż Mecenas w Budownictwie
biegły i fundator ~~wiele~~ kościołów.
Jarosław Kan. Płocki Kaligraf. Księgo-
malarz z 1200 r.
Jędrzej z Jaczowic Księgmal 1380
Jerzy Polak Mal. Anny Zygmuntowej
i za granicą

68

za granicą czynny — — — —
Jerzy z Łomży Księgarz mał jego Tablice
Astronom. Dzieło drukował z r. 1497. —
Janko Hanko Mal. Krak. 1338. — —
Janko de Zakliczyn Bud. Inżynier
Górniczy 1355 r. — — — —
Jabłonowscy Ks. Mecenas. Amatorowie
Rys. Autorowie. — — — — —
Jan III K. P. Mec. Amat. Rys. Listomalarz.

Kopernik Astronom jako Artysta.
Rysownik, Malarz, Mechanik —
Hydraulik. &c. — — — —
Korwin Sawo Corvinianus Rysownik
1594. — Polak Gdański Bud. i w Wiedniu
Karol Polak — — — —
czynny 1340. — — — —
Karol Maciej Złotnik Krak. Rysownik
1580. — — — —
Karpacki Wiktor i Benedykt z Szkoły Weneckiej, Dawni Malarze, Ich
dzieła Żywot S. Urszuli 1520 r. —
Kata Kartar Słowak Rytow. 1550. —
Kazimierski Marc. Mal. Krak. Uczeń
Wita i Kulmbaczyński 1515 czynny. —
Kosciełecki

Kościelecki i Betmann Zep. Mech. Inzyn.
Jerzy 1510.
Chrisztajn Piotr. MDr Botanik Fizyk
Rysownik i Klein Natural. Rysownik
Gdański.
Klasik Bud. Batorego.
Klemens z Miślec i Michał z Krak
Dominikanie. Rzeźbiarze sławni
Ławek z Zywotami S. Dominika, i Jacka
Kadłubek Historyk Księgomal.
Kościuszko Tad. jako Artysta.
Rys. Rzeźbiarz.
Krubecki i jego Rodzina sławni
Malarze. i Kopecki.
Kluk Kanonik Botanik sławny;
Rysownik Rysownik Mechanik i
i Klug Rzeźbiarz Jana III
Kulczyński Ign. Księgomal. Offiziem
S. Władimir. przepisał po sztuce
miniaturowej.
Kopr Kober Mal. Krakow. 1590 r.
Kraffstowie Mikołaj Bud. Gdański
1441 - Adam Kamieniarz w Rysowni
Wita do ~~...~~ obciosow jednym (bo dowania)
używany, którymi Zlęgnie ~~...~~
po.

poprzypisywano, wielkie dzieła Mistrza, a nigdy Artysta nie był. — — —

Krassowski Bud. Lwowski. —

Kunc / Bud. Zyg. Augusta Księża

Olepardiensis Mal. Rysownik

Nadw. Malarz Biskup. Łaskiego

Konicz Tadeusz ~~[illegible]~~ niewdzięczne

Kuntze przezwany. — — —

Kurcz Wawrz Mal. Kr. 1578 —

Kwiatonowski Krzyszt. M. Kr. od 1532 po

~~[illegible]~~

Kryszstoff piast. Mal. Krak. od 1337 — —

~~pojawiły się [illegible] miasta~~.

Komorowski Franciszkan Księgo Mal.

1500. — —

Kopitowicz St. Mal. Krak. r. 1560.

Kojałowicz Feńix Łaskiego Księg Mal St.

Krocki uczeń Rafaela. — —

Kulski Mal. Kr. 1540. — — —

Kwadro — Quadro Bud. Poznański 1550.

Kwadal, Quadal Krakim Rysownik —

Kessel Malarz Jana III —

Korecki Paulin Rys. Mal. —

Kasper Mal. Krak. 1572 —

Kacki Taktyk ~~[illegible]~~ Strategik Inżyn. Rys. 1683. —

Kis Rzeźb. st. polski. trzeciorzęd. i [illegible]

Lanzilao Stanislao Drukarz Polski i w Sewilli czynny. Rysow. Miniat. Rozni B. della ~~Gatta~~ Gatta wspołzapaśnik attapantego.

Lauta (Lautensaak) Nadodrzanin

Lenski Typogr. Drzeworyt 1500.

Leski Józef Astron. Amat. Rytow. i Rysownik

Leopolita J. Bud. Rzeźb. Mal. Krakow. Stawne Lawki jego z posągami u S. Idziego z marmuru alab. ~~po~~ ~~Ziarze~~ ~~miasta~~ wielce szacowne 1550.

Lwowczyk Mechanik Muzyk Organmistrz ~~Str~~ Krakows.

Litwinek Mal. Krak. 1570.

Loggan Polonus Gedanensis Univ. Oxoniensis Chalcographus p. 1600.

Lameski Hen. Budow. Kazimierzak. w Lignicy budował Kościół P. Maryi

Łaski Stan Pancernicy Krol. Zygmunta

Łaski Jan i Hieronim Mecenasi. Amat Budow. Posiadacze Muzeów.

Leszczowie a mianowicie Aleksander Znakomity

Rysownik - Malarz historyczny, jeden
z pierwszych w Epoce odrodzonej sztuki
i pierwszy co wskazał drogę prawą
malowania z krytyką Ojczystych i pobratym-
czych Obrazów historycznych. ——

<u>Luciano</u> z Dalmacyi Bud. 1450 ——

<u>Łukasz</u> z Krakowa Zbrojmistrz - Brązownik
Puszkarz 1580 r. ——

<u>Łukasz</u> Linda Geograf. Rys. 1650 r. —

<u>Łukasz</u> z Łowicza Malarz. — ——

<u>Liszewskich</u> Rodzina Mal. Amatorów
następnie Artystów wszelkiego pędzla.
Sławna <u>Dorota</u> z Akad. Parys. i <u>Fryderyka</u>
<u>Julja</u> ostatnia z Liszewskich w r.
1856 umarła w ~~Dagmarze~~ Wizmarze, której szczegół-
nej jedynej Biografią w kraju Autorom
Słownika bardzo szczegółowie ~~skreśliła~~ ~~rozpowszechniła~~
~~kraju przez~~ [illegible]

<u>Leszczyńskich</u> Rodz. Król. Mal. Amat.
Stanisław Sławny jako Artysta, Rysownik
Budowniczy Malarz. Wynalazca odbijań
rycin kolorowych, ołówkowych i woskowych,
sławny z pomysłu i narysu Kościoła
S. Genowefy (Panteon) w Paryżu; i Maryi
córki Królewej, prześliczne robiące. &

<u>Lesicki</u>. <u>Lesiowski</u> - <u>Liszkiewicz</u>.

<u>Leszczyński</u> Mal. & ——

Libera. Mal. Drzeworyt. Krakow 1500. —
Lucyan z Lawranny Mal. Bied. Flor 1450
Lubin (Picolo Guidone) Mal. hist. —
Łotycki Mal. hist. Żmudzin. —
Luk Konrad Złotn. Pierzstan 1323 —
Luck Rzesb. Aug II —
Lipscy Mecenassi Amat. Artystci. —
Lubieniecy. Lubienscy Mecenass. Art.
i Amatorowie. —
Lelewel Amat. Hist. ~~Amat.~~ Mecenass
Artysta. —
Libelt Estetyk Mal. Amat. —
Lewicki Znakomity Rysownik Akwarel
pierwszy i naylepszy co do ubiorów
nard. Mistrz Sztuki. —
Łabęcki Histor. Rzeczy Górniczej: i Łabęcki autor artysta. —
Mały Jan. Rzesb. 1348. —
Maczka Rzes. Drzeworyt Kr. 1515. —
Maciey z Krakow. Mal. 1490.
Maciey z Krakowa Złotn. Zyg: Augusta. —
Maciey Wierzbięta Stokasz. Drzeworyt
1590. i wspołczesni Andrysowicz Daniel
Mammonicz Radecki. — Mathias

70a

Martino Teofilo nazione Polacco (Bogusławski) z panujących w Tyrolu sławny Malarz nadworny. Przyjaciel Kardynała Madruzzo. Fundator Zakładów publ. dla młodzieży; Jego Obrazy; pożarem miasta Krak. zniszczone u Nas nieznane. —

— Melchior Bajur Złotn. Krak. Zygm. Aug.

— Melchior

164
89
75

Mathias Wojdeski. o którym wyżej
Wsp. Mieczysława i M. Księgomalarz
Krakows. 1532. — — —
Maryja Kazimiera ~~Andr. Gonzaga Ludwika~~
~~Ba~~ — M. Leszczyńska —
~~Maryja~~ M. Lubomirska ~~tadeuszowa~~ —
i wiele innych znakomitych kobiet polskich.
Martinus Victor Polonus Cracov. 1374 —
Martinus de Olkusia Astronom. Bys.
Mechan. 1467 i drugi 1540 Olkuszanin —
Martinus ~~Frater~~ Ormilarz Księgomalarz
1321. i ~~Mathias de Miechow~~ Wita
~~Malarz~~ — Maciejów dwoch ucz. Wita —
Martinus Jacobus. Polon. Cracov. Van-
dykiem Polskim zwany, uczeń Jana
Wielkiego (~~Morton~~). — — — —
Mathias de Tarnowice Księgomal.
Miniat. 1500. — — — — —
~~Mathias~~ Martino Teofilo nazione Polacco
(Boguslawski) — ~~ostadzonie w Tyrolu~~ ~~przyjaciel~~
~~malarz Stanisł. nazywany i . . . z kościołów~~
~~Mathias Stwosz (Stwosz słyn . . .) przydanie~~
~~Pablo . . . syn Wita . . . Dziewicy~~
~~Melchjor Bajer Złot. Włady Auguste.~~

~~Melchjor~~

Melchior z Wrocławja Bud. i Za
granicą czynny 1600.
Melchior z Drewnowa Tenadlem
Zwany Piękropis wzorów ~~liter~~
pisarskich Strodziów, rozpow szech[n]ie[n]iu
Michał z Wielunia Akad. Krakow.
sławny księgomal. Przyjaciel Wita
r. 1482.
Michał z Wrocławja Matem. Rys. 1500.
Michał i Mikołaj Słowianie Bud. 1530.
Michał z Krakowa Regiae Maiest.
Pictor Polonus. ~~wyżej już przez nas~~
~~wspomniany~~.
Michał Loy z Koryczem bud. Katedry
w Kaźmi[erzu]
Michał z Krakowa wspólnie z [...]
z Klemensem z Miel[...] dominika-
[nem].
Michał z Królewca (Wilman).
Jana Kazimierza Malarz z Lisków
czynny.
Mielich Jan 1540 i Melicensis
z 1586 malarze.
Mikosza

Mikoszka Józef Statystyk Podróżnik Rysownik. Malarz zeszłego wieku. —

Mikołaj z Krakowa Budi. za granicą od r. 798 do 821 a drugi co w Włoszech — 1524 budował. —

Mikołaj z Lubina Prusia. Jeden z najdawniejszych i najsławniejszych w Europie Księgomalarzy Miniaturzystów i Pięknopisarzy Polskich. Jego arcydziełem jest: Żywot S. Jadwigi z r. 1353 przez Kupiszka jako podobizna (fac simile) rozpowszechnione. Biały to Kruk, a raczej Biały Ojciec Sztuki i Literatury Ojczystej — wielce ważny! —

Mikołaj z Polski Benedyktyn Kreśliarz jego dzieła ~~we~~ we Włoszech r. 1450. —

Mikołaj z Krakowa St. Mal. 1397 r. —

Mikołaj z Sandomierza St. Mal. Krakow. jego dzieła z r. 1497. —

Mikołaj z Lublina Mal. z r. 1500. —

Mikołaj z Chotynborza Mal. 1348. —

— Mikołaj

Mikołaj z Krakowa Mech. am. ½
Ryś. Lup. olkuskich 1427. — —
Nicolaus Cracoviensis. Księgarz
(Dzienny, sławny z wyb. i anyeli
Obrazkin historycznych. 1424. —
Nicolaus Cracoviensis Budow:
(Krak. i w Wiedniu czynny 1524. — —
Niclas Cracoviensis Bud. Król. 1513
Niclas Serafin Inżyn. Mech. Górniczy
Ryś. 1450. — — —
Niclas z Szamotuł Mal. Ryś. 1520 —
Niclas Syncz Mal. Krak. 1412. —
Niclas Lech rzeźb. Wita czynny
w Wiedniu przy Pomniku Fryderyka
1513 Rzeźbiarz — — —
Maratoe Kaz. Słowian. Krak. Mal.
Przyjaciel Czechowicza. — — —
Maryński Maximus Mal. Kr.
1540. — — —
Marstella (Mastella) Złot. Kraków. —
Mastiew Złot Kraków. — — —
Mensferd Mal. Krakow. 1419 — —
— Meski

73

Meski z Dobrozniczka Ryt. 1490. — —
Moska Rys. Lekarz Zygm. I. —
Mielicz Jan Malarz 1540. — —
Mirobog Bud Rzes. Za Mieczysława.
Mollerowie Mal. polscy od r. 1480-1621.
Antoni Polskim Rubensem, Zwany.
Jego Sławny Sądny Dzień w Gdańsku
(1602 r.) w ~~Komnacie~~ Kupieckiej.
Molitorowie (Młynarscy) Krakowie.
Mal. — — — — —
Morawscy. Morawa de Moravia
od XIII wieku poczynając aż do dni
naszych. Rys. Ryt. Mal. ~~Rzes.~~ —
Pisarze. ~~&~~ — — —
Marecmsze Krak. Artyści
mieszcz. 1370. — —
Mirowski Fizyk Rys. Mal. —
Morscy (Seeman) Mal. Polscy. —
Malczewscy Archeol. Amat. Malarze
~~w Polsce~~ autorowie — —
Mieroszewski ~~Mieroszewski Archeol.~~ Amat. Rys. Rzez.
~~w Krakowie~~ ~~autor~~ autor.
Majerko Mal. Pomorze 1298 r. —

Niczłożone

Neczowie. Rodzina Polska; Necz ojciec bud. inżyn. polski Władysława IV i Jana Kazimierza a syn Neczek Kasperek zwany, sławny Malarz i jeden z dzieci Necza w Polsce urodzonych, a nie za granicą, jak utrzymują obcy autorowie zwąc go Nettscher. — — —

Nowopolski; Novocampianus Fil. Lek. Anatom i Rysownik. — — —

Niepce, pierwszy Dagl... ~~...~~ i Stalorytów nowych; wynalazca w Paryżu słynny. — —

Netrebski T. Inżynier w Anglii i Ameryce słynny. — —

Narbutt; Ney Archeologowie tegocześni.

Niedźwiecki (Ursinus) Anatom. Rysownik, i Drzeworyt. — i tegocześni.

Oktawian z Krakowa Wolczy (Falckner) sławny przekręcony przez Bud. Sto S... Terepsza i innych w wiedzie, nader ważny i uwzględnienie sztuki; stiuka w Portyku podziwiany.

podziwianym i posągów co do w Emporium tegoż Świątyni, z a wyobrażenia: samegoż Mistrza i ucznia jego pomocnika Tobjaszoa z Krakowa zmianych. — z 1140. r. —

Ortata Rzeźb. 1382 jego dzieła. —

Ott. Otten. Bronzow. Krak. 1590. —

Oświęcimski Wacław Mal. 1550. —

Ochocki Gabr: Amat. Fizyolog Rysow. Lekarz Zyg: III —

Oelhaf - Elhan Joachim i Mikołaj Lekarze Zygmunta III —

Opatovinus Bisk. Amator Mecenas Malarz Rys. 1325. —

Opaliński Jędrzej Amat. Budow. Autor. —

Orzeszko (Noce) Amat. Mal. Krak XVII w. —

Oldendorf Kr. Bronzownik 1590. —

Opolski Miecznik Rys. Sztychownik 1580. r. — .

— Orazio

Orazio. Horacyusz Rzeźb:
(Drzewnyt: Pięczęt: Król: Orazio
Gente-Leschus. Mal. 1580.
Orłowscy – Oleszczyńscy
Oleśkiewicze Olesińscy
dawni i dzisiejsi. —
Osterwyck Malarka Aug. II
Ostertag Ryt. 1640. —
Ornanski Bracijzek Mal. 1700
Ostrorog Wojewod. Amat.
Rysownik; Herbertowie i inni
z niego rysowali. — —
Otto. Biskup Dworzanin Krzyw
ustego. Amator Budow. — —
Owen Rytownik uczeń Falka —
Okolski Heraldyk Ksiegomal.
1650. —
Ossolińscy Mecenasi. Amat.
Ostrogorski Szarfenberg Drzewnyt
1553. Tamże

Panicz Jan i Wacław Mal. 1348. i Józef
Mal. tegoż czasu syny ~~[illegible]~~ tak się piszący.
Parentyno Słowianin Bud. Mal. 1489 —
Padovano Jan i Ludwik, Stęplomistrze
Zygmunta III —
Pachatowski Stan. Geograf. Mappopys.
1581. —
Papiniano Bud. Batorego. —
Parribenius Szostakowski, Dominikan
Mal. Pict. 1612. —
Porzhebius Łukasz (Porębski) Mal.
Kr. 1600 i. —
Porębska z Krossowa Zakonnica Krakow.
Mal. siostra powyższego Łukasza. —
Paweł z Krakowa Bud. 1520 i za
granicą czynny. —
Paweł z Wiślicy Złotnik 1500. —
Paweł (Ciołek) Bud Kral. i Wiedn. 1525 —
Paweł Księgopis i Kompilator Encyklo-
pedyi Twardowskiego mniemanych
tajemnic 1459. —
Paweł z Krakowa Malarz. 1520. —

Przywit Artifex Szkłomalarz 1081.

Praet Dob. Budow. 1544. —

Prandota Bjataczew Bis. Kr. Amat Budownik jeden z pierwszych w Europie, który w Krakowie założył dom dla podrzutków i karmicielek na 300 Osób w r. 1244. Obacz Tegoż Żywot przez Ks. Mat Gładyszewicza ... opisany. —

Parizio Polacco, Paritio de Polonia Księgopis. Mal. i Rys. — .

Passarotty. Bud. Krol. ... 1607.

Petka St. Brązownik biegły r. 1660. —

Piotr z Krakowa Mal. 1550. —

Piotr z Kr. Stolnik Mechan Zyg I i drugi Zygmunta III.

Piotr z Brachowic Bud Krakows. i w Wiedniu czynny 1404. —

Piotr Jan z Łukowa Budow. 1500. —

Piotr Prezbiter Troensis Księgomal 1250. — — Paprocki

Paprocki Heraldyk Rys. Drzeworyt. —
Piotrkowczykowa Agnieszka (za Dollabella) Malarka i iey obrazy. —
Piotrowski Grammatyk, Botanik Rysownik. —— . ——
Piotrowski Łukasz Mechanik Kr. Zygmunta i Władys. IV wynalazca (dokładnej machiny) do latania. —
Pfister Snycerz polski Rzeźbiarz Kr: Tarnowskich 1620. —— . ——
Pietesz Rysownik, 1680. —— ——
Pipan z Bydgoszczy Mal. 1600. ——
Piskorski Seb. Akad. Krakows. Amat. budował Kościół S. Anny, po odpędzeniu niemca Filmanna, przez cudzoziemców na Architekta naznaczonego. —— . ——.
Placy Budowniczy Kościoła Pijarów w Krakowie. —— . —— . ——.
Płoński Maur. Sławny Rysownik —
Płoszyński Prof. Londyński St. Rys. Rytow. Litograf i Malarz. —— . ——
Polonino (Pologmier) u Dyrera, a właściwie Tomasz

a Tomasz z Polski ~~nazwany~~, sławny Miniaturzysta i Przyjaciel Rafaela. —
Popiel - Popetki Kurcynusz Bud. —
1440. —
Pinocy Menniczny Jana Kazim. —
Poletnik Rzeźbiarz Krolewski w Paryzu 1750 r czynny. —
Podchajski X. Amat. Rzeźb. 1780. —
Portoa della, Wilch Bruz 1577. —
Pozzi Rzeźb Rytown. dawni i nowsi. —
Porszyński C. Rzeźb sławny wyrobem przedmiotów gabinetowych z Bursztynu (bursztyna) Kości, Roslin i Marmurów. —
Possel Lekarz Zyg III Rysownik. —
Przybyło. Jerzy sławny Złotn. Krol. Rysownik od 1500. —
Przybyłko, Brzeczwa i Goda Brązowników XVII w. —
Przetocki W. Nadmenniczny za Dezyzpo. Przychylny. —

Przychylny i Pokora Bud. Lwowsky —
1800. —
~~Proszowski~~ [illegible] Postawa Vicar.
Cracov. Sławny Księgi malarz —
Miniat. Rysownik. o. 1500 Dzieła
jego przepyszne. —
Proszowski Jan Chryzostom Mal. Rys.
Żyj: III. —
~~Proszowski~~ Franciszek brat powyższego.
Knaź, Mal. —
~~Proszowski~~ Marcin Mal. Krakow
1800
Pucek D. Bud. Krakow z XVI w. —
Piaskowski, Lasanski, Watacki:
Lania. Kmp. Detmunn. Frejer.
Pepard. Muchanowicz i 3tu innych
Złotników Krakow. Rysow. Rytow. z Olkuskich. —
wieku XVI i XVII go.
Podolski Szym. Inżyn. ~~[illegible]~~ Egid Sadeler
zwany 1600. —
Podczaszyński St. Bud. Aut. itd. —
Potoccy Mec. Amat. Aut. i Artyści. —
Przeździecki Mec. Amat. Autor ~~Artysta~~. —
i Archeolog —

Riesch

~~Rusek Stan.~~ z Bodzewa ~~A.~~ Ksiąg mal. Minjat 1459. — . — . —

Radłowska Wnic Mal. 1595. — .

Ratołt Jan Mal: 1500 r. — . —

Rettkoe S. Bed. Zyg. Augusta — . —

Rudkoe Herm. i Kasper z Olkusza Monetn. Zygmunta III. — . —

Rolan — Roland Mal. 1500. — . —

Roświta ~~wspoicie~~ Rys. obrazków — ~~(Hrodzwit)~~ wendosławiańska

Ryj — Kye Idzi z Gradecy Mal. 1597 —

Ryk — Rykowa Brnzownik stawny Płocki 1155. — . — . —

Riccardo Bartolini. Jego Księga Zjazdu Zygmunta. Ludwika i Maxymiljana. — . —

Rorezek. Carpentarius Wileński Mech. 1400. — . — . —

Rawicz Ozga Opat Tyniecki Mecenas Rysownik 1482. — . —

Radziwiłłowie, Rzewuscy, Raczyńscy, ~~(Rzy)~~ Rastawieccy, Mecenasi, Autorowie i Amatorowie. itd. — . —

Rajtanowie

Rajtanowie, Rejnchardy. Reszkowie
Rawicze, Ramiszé Rusteny i Rudzni
Artyści i Amatorowie Rossyjscy i dawni i tegoczesni
Rembrand (Jego Uczniowie i Sabota, rodem z Ryn nad Dolgienińskiem)
Regulski sławny Złotnik z Gdańska jeziorem
Stan: Augusta. —

Szczerbicz Rawicz Podróżnik. Mal. Rys. (Drzeworyt: jeden z najdawniejszych Mistrz znakom: i jego dzieła z 1480. —
Szczerba st. Mal. Krak. 1530. —
Strubicz M. Księgomal Rys. i jego piękne dzieła z 1565 r. —
Solicwnik Sz. Mal. Krak. 1556. —
Samotulius Dominikan. Bud. 1524 —
Sanioli Obyw. Krak. Mec. Amat. Jego galerya 1650 r. —
Santi Budow. Batorego. —
Saporinsz. Sapelius Bud Polski 1660. —
Szletterz z Gdańska st. Budowniczy. — Skamoccy

Skamoccy st. Budowniczy Batorego i Zygmunta III, i współpracownik jego
Żyralski Jędrzej Bud. Krakowsk.
Skakolis Antoni (Scaziola) Mal.

1475. Szrefelka Jan uczeń Wita Ryt.
Szenk wychowaniec i uczeń Falka rytownik.
Szwarc Rzeźb. uczeń Wita.
Szulcowie artyści wszelkiej sztuki.
Saga (Seghin) ~~Sz...~~ Szpiżanin Meniat 15..
Sedziwoj chemik. Rys. drzeworyt.
Siemienowicz Mat. Taktyk Inżyn. Rys. Władysława IV.
Szymon z Łowicza, filozof Rysownik drzeworyt. i pierwszy publ. prof. wykładacz filozofii ~~Fizyognomiki~~ Fizyognomiki Hirmancyi, Frenologii w ~~Lo...~~ Akad. Krak. Jego Dzieła i Sztuka 1500. Skazanie jego nauki przez cudzoziemców.
Szymonowicz Grzegorz rytownik
Skawiński Mal. Rysow. Zygm. Augusta — Szreger.

Szreger Bud. Aug: III —

Skalski Chaleograf. wyd. sławnéj Encyklop. Syreńskiego. —

Sławjanyin czyli Schiavone, liczni artyści i dawniejsi i teraźniejsi.

Skrzetuski Rys. Drzewor. Autor wielu pism. ~~teoryi patetycznej~~.

Śniegora Mal. Krak. 1440. —

Soba Bernard. Drzeworyt 1574. —

Sotnowski Karol z Zawrycza. —

zwan Sorella, ~~zwany~~ Stary Malarz. —

Solski Bud. Mal. 1690. —

Szczawiński J. (Sauerland) Mal. 1700 —

Sorzyn Sorzyński Jan Kanty podporucznik Amat. Rys. Aquarel. Jego sławne humorystyczne i wyśmienite Karykatury. 1815 zginął pod Lipskiem. —

Śniecki J. Mal. Krak. 1600. —

Słonina Mal. Krak 1419. —

Senefelder A. Czech Wynalazca Litografij

Sieradzki

Sieradzki (Sieradia) Mal. kśtz
Spilimbergo Jakob Słowianin
Rzeźb. Ił. 1428.
Spilberger vel. Jan z Koszyc
(Cassoviensis) Mal. 1648.
Sprembers Grodek Mowa drzew
rytownik 1590.
Stefanowski (Eremita Florentino)
Mal. Miniat.
Stanrioga Mal. Kr. 1590.
Stopezka Mal. Kr. Venceslaus
de Dobrzyce zwany 1500.
Steven Holland Malarz Zyg: Aug.
Strzała Hier. Bidi: Matem.
Stryjkowski Histor. Rysow.
drzeworyt.
Sarnecki Hist. Mat. Rysow.
Swinta Cornel Nadodrzanin
Rys. drzeworyt do dzieł Aldrowandy
Swidziński Archeol. Amator
Artysta Mecenas tego zbiory
Siedmiogrodzki Fr. Kuśnikalz
Rysow.

Rysownikh Zygmunta Augusta - i Siedmiogrodzki Krak. Podrożnik artysta.

Skwar (Squarzione) F. Mal. st

1394 - 1474.

Syncz Mal. Krak. 1412

Syrenski Botanik. Rysownik, Drzeworytnik.

Swoszowscy Franciszkanie Ich przestawne Lawki Kr.

Samotrzetnik Bronz 1566.

Salamonowie Mec. Amat Art w dawnym Krakowie.

Samuel Mal. Kr. 1570.

Sezerny Mal. Krak. 1570.

Semitecolo Słowak. Malarz dawny wenecki.

Sylwester i Servandoni Mal. Augusta II

Siemienigowski Mal. Jana III

de Senis Giovan: Filipo - Nicolao de Castiglione. Andrea Galle Toscano - Bernardo Zenobio

(Maria Padesano) Tessulano
Zenobio – Bartolomeo ~~Tesfalano~~
Joannes Maria obedi Stwo szou
Nadworni Zygmuntow Artyści. —
Stanowicz Kresb. 1550r —
Stanisław z Wojczye Stawny
Księgomal. 1400. — . —
Stanisław Kazimierczyk,
Sktomalarz 1389 i inni z wielce
ważnemi Rysunkami zgromadzeniami
i to Szkłobarwienia wypalanego i
Magistri Artifices wykonywali
stapianemi barwy ~~trzy~~ najmniej
Obrazy na szkłobarwionych kruchsach = Mathi
Boskiej z dzieciną Jezus. =
P. Jezusa ukrzyżowanego i
S. Jerzego na koniu a to na
szkle predarim, zadaniem były ~~stawne ale~~ dosowym Kontur
obecnej chwili podziwiane (mamy) z Epoki
Kazimierza W. okna w kościele ~~Katedr~~
Krakowskim — Barwa, moc, pełności
i czystość, mimo mniemamy,
postęp sztuki ci postronnych, dotąd

Obrazy na szkle

Aż do

dotąd, ~~nie wymieniona~~ są nieodgadnione.
Samotulinus Dominikan. Bud. 1524.
Swiętopełka i Kosei stan
Sztuki rozpowszechniają IX i X wieku
niemniej jak Methodius i Cyryl
Teofil. Dominik, Jacek, Czesław, Wojciech
Stanisław Odrowąże. &
Strachowski Rytownik Krakows.
Succatory Bud Zygm III z Jakobem
(Krakowczykiem czynni.
Swesk. Sues uczeń Jana W. Mal.
(Krakowski
Swiątkowski Mal. znakomit. ibov.
Sviderkowski Zakon. Rytow.
Siedmiogrodzcy Rodzina Artystów
z Dürera z niemiecka Dürer Mazurewi-
wita i Zwolennicy.
Struś st. Lekarz Rysownik
1510 r.
Szydłowieccy Mecenasi Artystów
Spiczyński Botanik, Rysownik.
Stachowicz Michał i jego Rodzina ~~[illegible]~~
Strzelecki

* Stacherski Bud Rząd. Krak.

Strzelecki w Ameryce Inżynier Rys. Mineralog —

Sandek Cysters Iluminał 1472 z Długoszem cynny —

Stolenses z Wiktorynem Domini Kanem przepyszne Miniatury na Pargaminie z w. XV i XVI odka Zesja

Sobieski Jan III Rodzina. Mecenas Amat. Artysci —

Sokołowski Tom: Kan Warszaw. do zbiorów najzamożniejszego w Europie Erazma Ciołka Pontificale przepyszne wyższej sztuki miniaturowal. — Co o Waktykanskiey Lateranskiey Bibliotece Pargaminach Miniaturach Księgach sądzie należy? —

Syszkowski M. Protonot. Apost. przepysznej sztuki miniat. żywot Batorego wykonywa i z r. 1584 od Krakow. —

Szachna Bartl Listop 1590.

Sztatteron Rodzina — Mal. Kr. s.

Saunders Prof Rytarstwa —

Smoniewski Archeolog. —

82

Sarbiewski Poeta Amator. Starożytnik rysownik.

Stefanek Kazimiesz Botan. Rys.

Drzeworyta 1520.

Siennik. Botanik. Rysownik.

Sebastyan z Felsztyna

Sławny Muzyk Piśmopis 1540.

Semeryng z Zamoryngi Toru-

nianin Anatom Sławny Rys. ——.

Teodoryk z Pragi Malarz Kazim W.

Teplarz Ojciec i Syn Mal. Kr. 1551.

Tobiasz z Krak. Bud. i w Wiednia

czynny w. r. 1190. —— —— ——

Tyenko Benedyktyn Słowianin

Księgomal: od r. 975 – 1011. ——.

Tomasz Pauper Mal. Kr. 1572 ——

Thorlacyusz z Kopenhagi Runopis. ~~Runopis~~

Tun Melch. Ryt. Rys. Mal. 1670.

Thym. Bronz. Ryg: III —— ——

Tiepolo (Ciepły) Sław. Mal. ~~Wenecki~~.

Tycyan i Rodzina jego Sławiańska z

Ojca Życia z Gradyski.

Tyrner Kamieniom Stoł. Krak. 1564.

nadto

nadto Melchiór Jan. Konrad Grzegorz

wspacy Krakowianie Orły Ser-

Tymolej i Syn Mal. od. 1495 -

Turski z Krak (Xmiem Thirsky)

Mal. Amat.

Tobias Muzyk Listop. Zyg III

Tomasz z Polski Uczeń wiełka

i Rafaela wyrzezywił; przestanny

nieporowany Miniaturzysta, jego

olbrzymie Księgi pargaminowe

Antiphonarium Graduale - San

to Szczyt ~~[illegible]~~ Szkoły owczesnej

Polskiej. Współczesny ~~[illegible]~~

Stanisława (Stwosza) przez

Wojciecha z Durerem przyjacieła

swego Polonius (Pologniez) -

zwany i portretowany, a to we

czasie pobytu za Kobiercami

Rafaeli - Zygmuntowskiemi

w Holandyi. - Obrazy Tomasza z

Polski w Galeryach ~~[illegible]~~ zagra

nicznych Rafaelowi przypisywanemi

pomimo cech indiwidualnych,

(Sztorysta

Kolorystce etc. — . — —

Tomasz z Krakowa, Bud. Zygmun-
tow. — . — — . — ,

Tomasz z Brzeska, Wiktoryn
Menżat Księgomal. — . —

Tomasz z Kiezmarku Rzeźb.
uczeń Wita, jego dzieła. — . —

Treter Kanonik Ryso-rytownik
autor. Franc. Samuel . —

Trycki Aleks. i Jan Mal. Kr.
nadworni. 1660. — . —

Troszelowie Mal. Krakow. — ,

Trotkiewicz J. Rytownik Lwowski
1766. — . — . — ,

Twardowski Stanisl. Bajeczności —
Podania — Pamiątki — Xylografij —
wydania Artes Moriendi. Wynalazek
druku — Psalmy de Turrecremata
Godzinki — Rękopisma Tymieckie —
Księga Czarodziejska w Biblio-
tece Krak. z r. 1459 obejmujące kom-
pilacye encyklopedyczne etc. a po-
tem

pod godłem: Sub judice lis, est.

~~spisano pod Girardonem~~
~~Szlachetna Polskim~~

Turzona przyjaciela Wita.
przepych Sztuki (Kronika
Sedulii Prezbyteris.

Taranowski Podróżnik. Mappo
rysownik 1576.

Tylkowski Fizyk. Rysownik.
Tyszkiewiczowie Mecenasi. Amatorowie itp.

Tyzenhauzy, Ty~~...~~
rowie itp.

Ulrych z Brodniey Bud. polski
1343.
Ulryk Bud. Nadwiślanin 1484
Ulryk z Kezna z Janem Rozan
czynny
Ulryk Citharista Nad. Ar. Krol.
1369.
Ursyn Niedźwiedzki Lek. Rysow.
Urzędowski Botanik. Rysownik.

Wojdsko Maciey Budow:
Mieczysława i Bolesława.
Witelo

Witellio Gotek Optyki Załozyciel, Rysownik ~~et~~ 1300r.

Wojciech Brudzewski Matem. Rysownik 1400.

Wacław Rzeźb. Krakows. 1370

Wacław z Płomienca złotnik Krakow. i Rysownik

Wacław z Oswiecima Mal. Kr. 1599

Wacław z Pragi {Hollar} st. Rysownik.

Wincenty; Pięknopis żywota S[e] Stanisława 1260.

Wagner Salomon Gdańszczanin Miniat. Polski 1690.

Waniewicz Sztychmalarz i Zagranica czynny 1650.

Westkowski Pięknopis 1570.

Wendelin Dzienopyt Kr. 1580.

Wężyk Jakob. Mal. Jagiełły.

Wajs Jan Bronz. Krak 1511.

Wels sławny Rektor Akademij Kr. pierwszy w Europie Smętarza powszechnego Załozyciel. Matem. i Budow. Rysow. 1489.

Wester

Wester Jakob. Rzeźb. Kr. 1573 —
Widycz Rytownik 1570. —
Wietor Stolarz Drzeworyt Zyg I.
Wiktor z Karpat Artysta. —
Wischer = Fiszerowie Artys. Krak.
od r. 1400. —
Węgierscy między innemi Wenghier
Venier Artysci. —
Wędrychowski st. Inżynier Hydraulik
Rysownik we Francyi obecnie czynny.
Wert Jakób Rzeźb posągowy (Statuarius) Kr. 1550 —
Władysławowie Krol. Pol. Mecenasi
Artysci —
Woda Mal. Krakow. ~~[illegible]~~. 1519.
Wonko Mal. Kr. 1449. —
Witkowski Maciej; Czarneczki
Seniores Mechanicorum. W tym
miejscu ~~Statys~~tyki zamieści
nieprzeliczony poczet Artyzystów, —
stan Budownictwa — Mechaniki —
Kopalnictwa, od niepamiętnych
czasu aż dotąd, w pierwiastkowem
urządzeniu

urządzenia administracyi dawnej,
aż do obecnych czasów, trwającej z wyszczególnieniem
wielu ciekawych szczegółów i termino-
logii polskiej (którą Linde w swym
Dykcyonarzu Języka Polskiego w cale
pominął) używanej. — Nadto
Znakomitych Techników odległej starożytności
Starożytności, ~~tu należących~~ i t. d.
~~wyszczególnieni~~ —
Waligorski Sekr. Załuskiego
~~Stan.~~ Referendarza ~~Litewskiego~~ i
Wargulewski Sekr. Kazimierza
pisarz Kaligraf —
Wojciech de Trezmena Księgomal.
Jego Martirium S. Stanisławi
~~cudowny~~ przepyszne sztuki z r. 1498.
Wolańscy Amator. Archeol. Arty-
sci i ich Zbiory. —
Winterhalter tegoczesny Obliczo-
malarz
Zygmuntowie Mecenasi Artystów
Zamojscy Mecenasi i Artystów — autorowie —
Zmetka Zemetka St. Złotnik
polski 1370. — Zacharyasz

Zacharyasz Mal. Kr. XVII w.

Zatolski Mal. Kr. 1562.

Zawro-Zauro Bud. Kr. 1664.

Zabiełło Ryt. 1546. — — —

Zagiel. Ryt. — — —

Zarno. Ziermski St. Mal. Rytow.
Rodzina Artystów we Francyi
pod nazwą de La Grenée słynna.

Zawoj st. Budow. i za granicą
czynny 1550. — —

Złotkowski Jan. Księgomal. Miniat.
Pięknopis. Jego staranie Pontificale
z 1490. — —

Żychlinowie Mal. Kr. 1490.

Załuscy. + Zielińscy Mec Amat.
Artyści i ich zbiory. — —

Zuchowicz Jan. Ksiądz Księgo-
mal. Miniat. 1663 — —

Zamborzewski Penitencyarjusz
Księgopis. 1502

Żeglarz Jakób Lekarz
Żupnik

Żupnik Bocheński. Biegły w
budownictwie, czynny 1437 r.
itd. itd.

Liczni inni jeszcze Artyści i dawni
i średniowieczni a nawet z czasów
naszych, ich dzieła, ~~[illegible]~~ tychże
pisma wszelkie i Autorowie
należący w swoim właściwym
miejscu Senator Soczyński szczegółowo
opisał i wdzięcznej pamięci odległej
potomności przekazał.

Kończąc powyższy wywód rzeczy,
jedną jeszcze wzmianę uczynić
tę wzmiankę, iż Rękopism ten,
dla każdego był zawsze dostępnym,
a tym samym niemało już do
rozpowszechnienia wiadomości
artystycznych i dobra publicznego
przyczynił się, i tak dalece, że i
niektóre całe Biografie, dotąd nikomu
nieznane, drukami ogłoszonemi dostały,
bez wymienienia atoli źródła z którego
czerpanemi były ~~[illegible]~~

a capite w obecnej chwili ~~[illegible]~~

~~Kraków d. 26 Grudnia 1857.~~

~~P. W. F. K.~~

W obecnej zaś chwili, powyższy rękopis tym szanowniejszym i przyjemniejszym dla nas stał się pomnikiem historycznym ~~[illegible]~~, że ~~[illegible]~~ Senator Soczyński, w szlachetnym zamiarze, zrobienia z swej uczonej pracy, publicznego użytku, swój Leksikon, na rzecz C.K. Akademii ~~[illegible]~~ ~~[illegible]~~ Warszawy skiej, Dostojnemu Rządowi Królestwa Polskiego, na wyłączną własność przeznaczył. —

wyraz z B. Kistka

W obecnej chwili, tym ważniejszym, stał się
powyższy rękopism historycznym pomnikiem,
że Szanowny Senator Soczyński, w szlachetnym
zamiarze zrobienia z swych prac publicznego
użytku, wspomniony Leksykon wraz
z swoją Biblioteką, rycinami, obrazami
w innych jeszcze przedmiotach naukowemi pracami
za pośrednictwem Wysokiego Rządu
Królestwa Polskiego, na rzecz i wyłączną
własność C. K. Akademii Sztuk
Pięknych Warszawskiej, przeznaczył. — —
Krakow dnia 25 Lipca 1858 roku.

Ferdynand Kojsiewicz
wysłużony Profesor.

starodawne
przepyszne, niebios godne podwoje
płockie, w bronzie wykonali te,
które niewiadomo się obcych, Korsuń-
skiemi nazwała.— Temu przypisują
i Gnieźnieńskie, pod przewodnictwem
atoli Teofila, sławnego Arcybiskupa
Gnieźnieńskiego, sporządzone;
jemu winni są zasady i wiel-
dzięk, i wychowańcowie co sztukę
Polską, po zagranicy rozpleniali
jakimi Stwosz Wyż czyli Wyżma. zwany,
i wielu innych i ~~których~~ ~~[illegible]~~
W onych to wiekach słynęli i Andrzej
mozajkarz i Orle Piotr, co i katedrę
w Pradze stawiał, Godyn, nadodrzanin
oraz Józef i Karol z Nadmisty, i Wrych
z Brodnicy, Architekci polscy, ~~[illegible]~~ i Karcan
Stanko i Krzysztof. Przesławni
Pendzlomistrze Krakowscy, co nam
wielkie dzieła w kraju i za granicą
odkazali.—

już wielkości naszej, z Świątyniami
sąsiadów naszych, samych nawet
sobie nie wyrządzając; Ziemże
te ostatnie są pod względem
sztuki: ? — Oto: ubóstwo,
nicość i wierutne pustki; jest znaleść
zwykle wszystkim, co tam
możesz! — Stąd to: wyrobnie
o Sztuce Ojców, nich się szukać,
bada, opisuje w Świątyniach Katolickich
bo tu są jeszcze pozostałe
resztki, szczątki, (wielkiej i wiecej
sztuki dawnej polskiej. — Tu są nasze
najszanowniejsze Muzea
pomniki naszej, pomimo wielkiego
grabieże, zaboży i straty, o których
nie tak dawno, jak raczej, nieludz-
kie przyprawiły nas ręce! B
W liczbie powołanych dawnej
sztuki mistrzów, był i sławny
Bronzolejer, Ryk czyli Rykowa
co przepyszne

E Na domiar nieszczęścia gubi nas i ciemiężyca, która wszystkie niemal zbiory krajowe zagarnione są, tak dalece, że Obrazy własnych naszych mistrzów [illegible] celniejszych dopytać się [illegible]

Poczet Przedmiotów

1. O Aksyżkowie Sztuk Pięknych 1858 r.
Obacz [illegible] n. 8. z R. — tym [illegible].
2. [illegible] Księgi n. 1. 2. i 3. [illegible]
[illegible]
3. Obacz n. 14. z d. 4. Kwietnia 1862 r. Tygodnika
Poznańskiego wspominający o powszechnym
Dr. Ks. Szczygielskiego
Sali Szkolnej. —